

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Tvorba knihy

Bakalářská práce

Autor: Eliška Bezpalcová

Studijní program: Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: MgA. Eva Horská

Oponent práce: MgA. Jakub Horský

Zadání bakalářské práce

Autor:	Eliška Bezpalcová
Studium:	P20P0143
Studijní program:	B0114A300057 Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání
Studijní obor:	Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Tvorba knihy
Název bakalářské práce AJ:	Book creation

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude mít za cíl vytvořit knihu od počáteční redakční práce po konečné vytištění a vazbu knihy. Práce bude obsahovat literární texty vybraného autora, tyto texty budou graficky a typograficky upraveny, přidány autorské ilustrace, obal a dohromady vytvoří knihu, která bude vytištěna a svázána.

- AMBROSE, Gavin; HARRIS, Paul. Grafický design: formát. Brno: Computer Press, 2011. 175 s. Základy designu. ISBN 978-80-251-2966-1.
- HASHIMOTO, Alan. Velká kniha digitální grafiky a designu. Brno: Computer Press, 2010. 384 s. ISBN 978-80-251-2166-5
- KREJČA, Aleš. Grafické techniky. Praha: Aventinum, 1994. 205 s
- PECINA, Martin. Knihy a typografie. 2. vyd., rozš. Brno: Host, 2012. 312 s. ISBN 978-80-7294-813-0.
- VÍCH, Zdeněk. *Vybrané kapitoly o umělecké ilustraci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-450-2.
- POKORNÝ, Milan a Dana POKORNÁ. *Redakční práce: jak připravit text k publikování*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3773-7.

Zadávací pracoviště:	Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	MgA. Eva Horská
Oponent:	MgA. Jakub Horský
Datum zadání závěrečné práce:	15.12.2021

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Tvorba knihy vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce MgA. Evy Horské a uvedla všechny použité zdroje a literaturu.

V Hradci Králové dne:

.....

podpis

Anotace

BEZPALCOVÁ, Eliška. *Tvorba knihy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 58 s. Bakalářská práce.

Bakalářské práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na pět širších kapitol souvisejících s tvorbou knihy. V první kapitole se pozornost zaměřuje na historii evropského písma a knihy od starověku až do současnosti. Kapitola „Tvorba knihy“ otevírá dveře do dalších kapitol s ní souvisejících – popisuje, jaké jednotlivé kroky jsou potřeba k tvorbě knihy. Jedním z kroků je výběr písma a vytvoření sazby, které se věnuje následující kapitola. Dalším volitelným krokem je tvorba ilustrace, která je pro tuto bakalářskou práci klíčovým krokem, je jí tedy věnována další kapitola, která je rozdělená na další podkapitoly, které se zaměřují na vybrané ilustrátory jako je Helena Konstantinová, František Kobliha, František Skácel a Jaroslav Šerých, kteří figurovali jako inspirační zdroj k praktické části této práce. Poslední kapitolou teoretické práce je vazba knihy, která je také posledním krokem k tvorbě knihy. Kapitola popisuje druhy vazby jako je měkká, polotuhá a tuhá vazba. Praktická část popisuje jednotlivé postupy a kroky při vytváření vlastní knihy. V jednotlivých kapitolách je popsáno téma a důvod jeho volby, je zde krátce pojednáno o autorce básní – básní, které jsou v praktické části zpracovány do knihy. Mezi další kapitoly patří vytyčené cíle práce, proces přípravy, inspirační zdroje, proces tvorby, sazba a typografie, ilustrace, tisk a sazba, a nakonec popis hotového díla.

Klíčová slova: historie knihy, tvorba knihy, vazba knihy, typografie, sazba, ilustrace

Annotation

BEZPALCOVÁ, Eliška. *Book creation*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 58 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis is divided into two parts - theoretical and practical. The theoretical part is focused on five broader chapters related to the creation of the book. In the first chapter, attention is focused on the history of European writing and books from ancient times to the present. The chapter "Book Creation" opens the door to other related chapters – it describes what individual steps are needed to create a book. One of the steps is choosing a typography and creating a typeface, which is the subject of the following chapter. Another optional step is the creation of an illustrations, which is a key step for this bachelor's thesis, and is therefore dedicated to another chapter, which is divided into further subchapters focusing on selected illustrators such as Helena Konstantinová, František Koblíha, František Skácel, and Jaroslav Šerých, who served as an inspirational source for the practical part of this work. The last chapter of the theoretical part is book binding, which is also the last step in book creation. The chapter describes types of binding such as soft, semi-rigid and rigid binding. The practical part describes the individual procedures and steps in creating the author's own book. In the individual chapters, the topic and the reason for its choice are described, there is a brief discussion about the author of the poems, which are processed into a book in the practical part. Other chapters include the set goals of the work, the preparation process, sources of inspiration, the creation process, typesetting and typography, illustration, printing and typesetting, and finally a description of the finished work.

Keywords: book history, book creation, book binding, typography, typesetting, illustrations

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Historie evropského písma a knihy	9
1.1 Starověk	9
1.2 Středověk	13
1.3 Novověk	15
1.4 19. století až současnost	17
2 Tvorba knihy	19
2.1 Typografie a sazba	19
2.2 Ilustrace poezie	21
2.2.1 Technika perokresby	22
2.2.2 Vybrání ilustrátoři a ilustrátorky	23
2.2.3 Helena Konstantinová	23
2.2.4 František Kobliha	26
2.2.5 Jaroslav Šerých	29
2.2.6 František Skála	31
2.3 Vazba knihy	34
2.3.1 Měkká vazba	34
2.3.2 Polotuhá vazba	35
2.3.3 Tuhá vazba	36
PRAKTICKÁ ČÁST	37
3 Vlastní tvorba knihy	37
3.1 Téma a důvod jeho volby	37
3.2 O autorce básní	37
3.3 Cíl práce	37
3.4 Inspirace	38

3.5 Proces přípravy a tvorby	39
3.6 Typografie a sazba	39
3.7 Ilustrace	41
3.8 Tisk a vazba	43
3.9 Popis hotového díla	44
Závěr	45
Zdroje	46
Literární zdroje	47
Internetové zdroje	49
Seznam obrázků.....	50
Přílohy	52

Úvod

Ve své bakalářské práci bych se chtěla zaměřit na výtvarné zpracování knihy, jejímž obsahem bude sbírka poezie, kterou napsala má sestra Anežka Bezpalcová (1999).

Se sestrou jsme si velice blízké a myslím si, že vytvořit něco, co bude vycházet z nás obou tedy bude velice přirozené. Její hra se slovy se dotýká duše člověka stejně jako té moje, její myšlenky jsou mi velice blízké, a proto jsem se rozhodla zpracovat právě je.

Cílem mé práce je tedy vytvořit knihu, která představí literární dílo vybraného autora. Prvotním záměrem práce bylo zpracovat básně, upravit je typograficky, vytvořit autorské ilustrace, urovnat sazbu a podobu celé sbírky, tak, aby byla připravena k tisku, a nakonec pro knihu vybrat vhodnou knižní vazbu. V průběhu uchopování tohoto cíle stanula otázka, zda se bude jednat o autorskou knihu či jakousi podobu bibliofilie, vydanou v malém množství výtisků či kombinace obojího.

Mým osobním nejdůležitějším cílem je básně zpracovat tak, aby je bylo možné sdílet s ostatními v kvalitní výtvarné podobě.

Samotné praktické zhotovení knihy bude v bakalářské práci předcházet teoretická rešerše, která popíše jednotlivé klíčové kroky k tvorbě knihy a rovněž poskytne náhled do její historie.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Historie evropského písma a knihy

Grafický projev je součástí člověka a patří k jeho nejpůvodnějším projevům, stejně tak jako projev hlasový nebo pohybový, ze kterých se z kultivovala řeč, zpěv nebo tanec. Funkce těchto projevů byla dost pravděpodobně rituální a komunikační. Užitá grafika tedy provázela člověka od počátků jeho uvědomělé existence. Písmo je grafickým záznamem řeči a dokáže uchovat povědomí o určitých událostech, které se mohou týkat zápisu minulosti či se zaměřovat na budoucí záležitosti. Díky písmu, je člověk schopen překonat místní a časovou překážku. S písmem se společnost dostává z prehistorické doby přirozeně do doby historické. „*Písmo v této funkci pomáhá přenášet, rozvíjet a stále prohlubovat umělecké i vědecké názory a znalosti, neboť je přirozené, že na zkušenostech minulých generací se kultura dále a nově rozvíjí.*“¹

1.1 Starověk

Historie knih se datuje do starověkého světa, kdy byla vyvinuta první forma psaní. Jedním z prvních známých zápisových forem bylo sumerské klínové písmo z Mezopotámie, pocházející zhruba z 3. tisíciletí př. n. l. Psaní bylo prováděno na hliněných destičkách pomocí nástroje zvaného *kalamus–rákos*, seříznutý na špičce do tvaru trojúhelníku, kterým se do vlhké hlíny vytlačovaly části znaků. Hliněné tabulky byly v dané době zdaleka nejrozšířenějším psacím způsobem, nejdůležitější nápisy byly však tesány do kamene. Vzácně jako materiál na psaní používali kov, dřevo nebo také vosk. Poté, co do Mezopotámie začali vstupovat Aramejci, kteří k zachycení svého písma (aramejské hláskové písmo) používali pergamen a někdy i papyrus, hliněná tabulka postupně ustupovala do ústraní až před začátkem našeho letopočtu zanikla úplně. Jednou z nejstarších literárních památek zapsaných klínovým písmem je Epos o Gilgamešovi (kol. r. 2100 př.n.l.).²

3 4

¹ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.11

² OPPENHEIM, A. Leo. Starověká Mezopotámie: portrét zaniklé civilizace. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0749-0. s.183

³ KLÍMA, Josef. Společnost a kultura starověké Mezopotámie. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962. s.57-58

⁴ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.13-17

Egyptané vyvinuli formu psaní kolem roku 3100 př. n. l., známou jako hieroglyfy, dále pak písmo hieratické a démotické (lidové). Jejich účel sloužil hlavně k monumentálním nápisům a Egyptané je tesali do kamene, později s vynálezem papyru je zaznamenávali inkoustem na papyrusové svitky (lat. *rotulus*).^{5 6 7}

První knihy byly ručně vyrobeny na papyrových svitcích. Tyto svitky byly vytvářeny lepením dlouhých proužků z lodyh bahenní rostliny zvané Papyrus (*Cyperus papyrus*, česky *šáchor papírodárný*). Nařezané plátky stonku se křížem vrstvilily mezi sebe a následně lisovaly. Svinovaly se do svitků a text byl na ně psán ve sloupcích. Jeden z nejstarších známých papyrových svitků je např. Ebersův papyrus, který pochází z roku 1550 př. n. l. a obsahuje lékařské znalosti té doby. Texty ve svitcích byly často doplněny knižní malbou. Jedním z takových nejvíce dochovaných egyptských literárních textů je tzv. *Knih mrtvých*, která obsahuje texty a ilustrace, které se vkládali mrtvým do rakve a měli jim usnadnit přechod k posmrtnému životu.^{8 9}

Fénické písmo, které vychází z egyptského, se stalo prvním fonetickým písmem. Z fénického písma se (nepřímo) vyvinulo mnoho dnes používaných písem, jak souhláskových (hebrejské, arabské), tak řecká abeceda, z které je odvozena cyrilice i světově nejrozšířenější latinka. Vynález hláskového písma otevřel cestu pro rozšíření gramotnosti. Fénici žili v přístavních městech na libanonském pobřeží ve Středozemním moři, také díky rozšířeným obchodním stykům a pro svou jednoduchost se fénická abeceda neobyčejně rychle rozšířila. Fénická abeceda má 22 znaků pro souhlásky, samohlásky se v semitských jazycích nezapisovali a při čtení se musely doplňovat podle souvislostí. Výhody hláskové abecedy byly obrovské, pomocí zapamatování jen 22 znaků byli schopni zaznamenat, jakkoliv složité fénické slovo nebo slova z příbuzné semitské řeči. Asi 80 procent

⁵ LOUKOTKA, Čestmír. Vývoj písma. I. vydání. Praha: Orbis, 1946. Knihovna Delta. S.18-19

⁶ HAMANOVÁ, Pavlína. Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce 19. století. Praha: Orbis, 1959. Lidová umělecká výroba a řemeslo. s.11

⁷ ČERNÁ, Marie Ludmila. Stručné dějiny knihtisku. Praha: Šolc a Šimáček, 1948. Objevy dneška. s.7

⁸ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.13-14

⁹ LOUKOTKA, Čestmír. Vývoj písma. I. vydání. Praha: Orbis, 1946. Knihovna Delta. s.36

všech dnes známých písem je odvozeno právě z fénického písma. Nejstarší záznam fénického písma je vyryt na 8 zlomcích dvou bronzových misek, pocházejících asi z první poloviny 10. století př.n.l., nalezených na Kypru.^{10 11}

Fénické písmo mělo také znatelný vliv na vývoj prvního písma, které užívali Řekové asi v 1. polovině 7. stol. př. n. l., např. nejstarší řecké nápisy byly také psány podle fénického vzoru zprava doleva (tento směr později změnili na směr pro nás již běžný). Oproti fénickému hláskovému písmu, bylo to řecké obohaceno o samohlásky (tzv. vokalizací), aby se přizpůsobilo řecké fonetice. Dalším důkazem původu z fénického písma, je také zachování pořadí písmen v abecedě, stejně tak jejich názvů (alfa, beta, gama...). Řecká abeceda měla již 26 písmen, časem dvě písmena zanikla a počet se ustálil na 24 písmenech. Řecká abeceda se rozšířila nejprve po všech ostrovech obývaných Řeky, odkud pak pronikla na pevninu.^{12 13}

Řekové psali na různé materiály. Nejčastější materiál mimo kámen byla nejdříve keramika, do které se text vyškrabával nebo psal štětcem. Pro krátké zápisy sloužily keramické střepy tzv. *ostraka*. Od 7. stol. př. n. l. začali Řekové dovážet z Egypta papyrus, naučili se ho využívat a jako psací prostředek jim od té doby sloužily papyrové svitky. Pro texty úřední povahy nebo dopisy se také využívaly dřevěné destičky (někdy také kovové a slonovinové) vyplněné včelím voskem nebo potažené sádrou, na nichž se rylo kovovou nebo kostěnou tyčinkou (rydlem) nazývaným „stylus“. Obvykle se tyto destičky k sobě spojovaly šňůrkou nebo řemínky, popř. kovovými kroužky. Postupem času vytlačil objemné a nepraktické papyrové svitkové knihy a rycí destičky nový popisovací materiál, již delší dobu známý pergamen. Pergamen je psací materiál získaný úpravou jemných oslích, ovčích, telecích, kozlích a antilopích kůží apod. K nejstarším textům psaných na pergamenu patří úryvek přepisu Homérovy Iliady asi z 3. stol. n. l. Nejstarší dochovaný

¹⁰ LOUKOTKA, Čestmír. Vývoj písma. I. vydání. Praha: Orbis, 1946. Knihovna Delta. s.50

¹¹ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.19

¹² LOUKOTKA, Čestmír. Vývoj písma. I. vydání. Praha: Orbis, 1946. Knihovna Delta. s.100

¹³ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.20-21

nápis pochází ovšem z poloviny 8. století př. n. l., jedná se o tzv. dipylskou vázu s nápisem, pocházející z Athén, nalezenou na hřbitově Dipylos.^{14 15 16}

S přibývajícím množstvím zhotovených textů se lidé přirozeně začali zajímat o organizaci a začali vznikat první knihovny. Největší knihovnou starověku byla knihovna v egyptské Alexandrii.

Římané se naučili psát a pochopili písmo skrze Etrusky, kteří sídlili ve střední Itálii. Etruskové přijali řecké písmo, upravili jej podle svých požadavků, připravili je tak k odevzdání svým přemožitelům – Římanům, kterým podlehl ve 3. stol. př. n. l. Etruský jazyk zanikl až o 200 let později. Vývoj od etruské abecedy k latině nebyl přímý. Nejstarší dokladem použití latinského písma je nápis na zlaté sponě tzv. Maniova spona, nalezená v Praeneste, pocházející z období kolem roku 600 př. n. l. V tomto období měla latinská abeceda 21 znaků. Psalo se ještě zprava doleva nebo také bustrofedonicky – první řádek zleva doprava, druhý zprava doleva a třetí opět na opačnou stranu.^{17 18}

Největší rozkvět římského písemnictví nastal za císařské doby, kdy Římané vyvinuli zvláštní typ knižního písma jako byli římská kapitála, unciála, rustika, kurzíva a další. Písma se od sebe lišila v tloušťce tahů jednotlivých písmen a poskytovala rychlejší psaní. V Římě byla po knihách velká poptávka, už zde fungovali profesionální nakladatelé a knihkupci. Písárny byly v Římě obsazovány stovkami vzdělaných otroků, kteří museli podle diktátu opisovat texty na papyrové svitky.^{19 20}

Římané (Latinové) od Řeků převzali psaní na dřevěné destičky, později na papyrové svitky. Papyrus se vyráběl pouze v Egyptě tudíž byli Římané závislí na jeho dovozu. Později byl pak papyrus nahrazen pergamenem, který měl stále podobu svitku, později

¹⁴ LOUKOTKA, Čestmír. Vývoj písma. I. vydání. Praha: Orbis, 1946. Knihovna Delta. s.105

¹⁵ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.22

¹⁶ HAMANOVÁ, Pavlína. Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce 19. století. Praha: Orbis, 1959. Lidová umělecká výroba a řemeslo. s.12

¹⁷ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.26-27

¹⁸ LOUKOTKA, Čestmír. Vývoj písma. I. vydání. Praha: Orbis, 1946. Knihovna Delta. s.122-123

¹⁹ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.27

²⁰ STAŇKOVÁ, Libuše, Lenka JANSKÁ a Jiří CÍSLER. Dějiny knižní kultury a grafického designu. [Praha]: Nakladatelství grafické školy, 2012. ISBN 978-80-86824-12-3.

však i svitky byly nahrazeny novou knižní formou tzv. kodexem, forma knihy, která se stále v podstatě používá dodnes.^{21 22 23}

1.2 Středověk

S pádem západofřímské říše přichází období raného středověku, k zachování latiny a kultury Říma se zasloužila především církev. Knihy vznikaly zejména v klášterních skriptoriích. S písaři navázali spolupráci také malíři (iluminátoři), kteří se podíleli na malovaných iniciálách, popřípadě i na doprovodných obrázcích. Středověkou knižní malbu nazýváme iluminace (z lat. *Illuminare* = osvětlovat čili objasňovat text), jednotlivým obrázkům se pak říká miniatura. Kniha v této době měla podobu pergamenového kodexu. Kodex byl vytvořen vázáním většího počtu dvojlistů pergamenů, ty pak byly sešity a pokryty ochrannou vrstvou pevných desek. Knihy byly v této době vzácné a často byly součástí chrámových pokladů, z tohoto důvodu jejich objednatelé nešetřili na vazbě, která byla často zlatnickou prací, zdobenou různými drahokamy, dekorované plastikami a některé sloužili také jako relikviář. Kodex měl několik výhod oproti předcházejícím svitkům, například byl trvanlivější, umožňoval rychlejší odkazování na určité stránky a také stránky mohly být popisovány po obou stranách.^{24 25 26 27}

Ve 4. stol. n. l. vzniká unciála (vytvoření horní a dolní dotažnice), která se později mění na polounciálu, kde přesahy některých liter předznamenávají vznik malé abecedy (minuskule). V 8.-9. stol. pak vzniká nové latinkové písmo tzv. karolínská minuskule, která již má čtyřlínkovou psací osnovu a obsahuje velká i malá písmena. Rozšířila se po celé Evropě a její vývoj probíhal až do 11. století, poté nastoupila gotická móda, kdy se začali oblé tvary písmen lámat vertikálně protahovat. Karolínská minuskule se však ještě navrátila v renesanční antikvě (humanistická antikva), knihtiskovém písmu 15. století.

²¹ ČERNÁ, Marie Ludmila. Stručné dějiny knihtisku. Praha: Šolc a Šimáček, 1948. Objevy dneška. s.8

²² HAMANOVÁ, Pavlína. Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce 19. století. Praha: Orbis, 1959. Lidová umělecká výroba a řemeslo. s.12

²³ LOUKOTKA, Čestmír. Vývoj písma. I. vydání. Praha: Orbis, 1946. Knihovna Delta. s.123

²⁴ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.29

²⁵ BOHATCOVÁ, Mirjam. Česká kniha v proměnách staletí. Praha: Panorama, 1990. s.17

²⁶ HAMANOVÁ, Pavlína. Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce 19. století. Praha: Orbis, 1959. Lidová umělecká výroba a řemeslo. s.13

²⁷ ČERNÁ, Marie Ludmila. Stručné dějiny knihtisku. Praha: Šolc a Šimáček, 1948. Objevy dneška. s.8

V období mezi 7. až 11. stoletím bylo v oblibě knihy dekorovat ornamenty, které nesly prvky živočišné nebo rostlinné. V této ornamentice platila přesná geometrie. Jednou z dalších dekoračních technik byl tzv. slepotisk, který spočíval ve vtlačování mírně zahřátých kovových ručních razidel do navlhčené kůže desek. Zhruba v polovině 12. století se mění výzdoba knih, místo obrázků, které zaplňovaly celou stránku se v této době začaly tvořit menší obrázky. Začalo se obsah textu zobrazovat pomocí obrázků.^{28 29}

Od přelomu 1. tisíciletí postupně pergamen ustupoval novému materiálu – papíru, který knihu oproti pergamentu zlevnil a tím docílil její větší dostupnosti a rozšíření. V Evropě se papír pro psaní knih začal používat až v 11. století a vyrábět se zde začal až v následujících dvou stoletích, nejdříve ve Španělsku a Itálii a od začátku 14. století také v Německu. Papír byl vynalezen již v 2. stol. př. n.l. nebo v 2. stol. n. l. v Číně. Číňané dlouho tuto schopnost před světem skrývali, až v 8. století se tomu naučili i Arabové. Díky nim se s výrobou papíru seznámili i Evropané. Až ve 14. století nabyl papír v Evropě většího rozšíření a do střední Evropy se papír dovážel nejčastěji z Itálie ještě dlouho potom. Na našem území se až do 15. století s papírem pouze obchodovalo, první papírnou v Čechách byla zřejmě chebská papírna založená roku 1370, další papírnou z roku 1499 byla zbraslavská papírna.^{30 31 32}

Vznik písemnictví v Čechách a na Moravě souvisel s šířením křesťanství a vznikem prvního státu – Velkomoravské říše. První texty napsané na našem území byly napsány křesťanskými misionáři Cyrilem a Metodějem. Bratři pocházeli ze Soluně a Konstantin (Cyril) se kolem roku 862-863 zasloužil o vytvoření nového slovanského písma zvaného hlaholice, která byla nutná pro vhodný zápis slovanštiny, do které bylo nutné překládat texty např. pro bohoslužby, aby se snáz mohlo šířit křesťanství. Podnětem mu byla jeho mise na Moravu na žádost moravského vládce Rostislava u východořímského císaře. Hlaholice je dnes již neužívané slovanské písmo. Cyril ji vytvořil z řecké minuskule. Písmo tvořilo základ kultury a vzdělanosti Velké Moravy, později se rozšířilo do

²⁸ STAŇKOVÁ, Libuše, Lenka JANSKÁ a Jiří CÍSLER. Dějiny knižní kultury a grafického designu. [Praha]: Nakladatelství grafické školy, 2012. ISBN 978-80-86824-12-3. s.53

²⁹ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.30

³⁰ ČERNÁ, Marie Ludmila. Stručné dějiny knihtisku. Praha: Šolc a Šimáček, 1948. Objevy dneška. s.13

³¹ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.30

³² BOHATCOVÁ, Mirjam. Česká kniha v proměnách staletí. Praha: Panorama, 1990. s.19

jiných slovanských zemí, zejména do Bulharska a Chorvatska. V roce 867 se bratři vrátili do Říma, aby u papeže zajistili možnost používání staroslověnštiny při bohoslužbách. Po latině, hebrejštině a řečtině se staroslověnština stala čtvrtým liturgickým jazykem křesťanství. Během 10. století pak Slované přešli buď k latince, nebo cyrilici (která byla vytvořená na základě velké řecké abecedy) a hlaholice byla odsunuta na okraj. Z cyrilice pak později vznikla azbuka, kterou dnes používají Rusové, Ukrajinci, Bělorusové, Bulhaři a Srbové.^{33 34}

Mezi nejvýznamnější evropské literární památky středověku patří např.: Evangeliař z Durrow, Evangeliař z Kellsu, Kodex Vyšehradský, Kodex Gigas, Pasionál Abatyše Kunhuty... a další.

1.3 Novověk

V polovině 15. století začíná období novověku a od rukopisu se vývoj posunul k tištěné knize. Počátek novověku je spojován s objevením Ameriky, pádem Cařihradu a v neposlední řadě s vynálezem knihtisku Johannesem Gutenbergem. Všechny tyto události byly pro rozvoj lidstva v průběhu doby klíčové.³⁵

Vynález knihtisku měl ale také své předchůdce, např. již ve starověku bylo známo množení obrazu nebo znaků provedené razidlem do měkké hlíny. A už zhruba ve 4. stol. př. n. l. Číňané přišli na techniku razidel. Od 11. století pak již tiskli dřevěnými razítky na papír a od 13. století používali razítka i kovová. Dalším z předchůdců knihtisku byl také tisk na látku, používaly se např. dřevěné štočky pro tisk vzorů na tapety z textilu. Z dřevořezů se často tiskly jednolisty svatých obrázků, hrací karty nebo např. nástěnné kalendáře, které se pak kolorovaly a samostatně se prodávaly pro výzdobu prostých obydlí. Nejstarší dřevořez tohoto typu je např. bruselská Madona z roku 1418. Na těchto obrázcích byly často otištěné i krátké texty, které byly také vyřezány do dřeva. V případě, že byl text i obrázek vyryt do stejné desky, říká se jim deskotisky a spojením několika takových deskotisků vznikla bloková kniha. Blokované knihy byly většinou náboženského

³³ STAŇKOVÁ, Libuše, Lenka JANSKÁ a Jiří CÍSLER. Dějiny knižní kultury a grafického designu. [Praha]: Nakladatelství grafické školy, 2012. ISBN 978-80-86824-12-3. s.56-57

³⁴ BAGIN, Anton, Jan LEBEDA, Jan MÁRA, Josef POLÁŠEK a Miroslav RAJMON. Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava. 2., dopl. vyd. Ilustroval Mikuláš KLIMČÁK. Praha: Česká katolická Charita, 1985. s.60

³⁵ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.51

obsahu a jednou z těch zachovaných je např. tzv. obrázková bible chudých (*Biblia pauperum*), která je nizozemského původu, ale je uložena v brněnské Univerzitní knihovně.

36 37 38

O vynález knihtisku se zasloužil Johannes Gutenberg, narozený okolo roku 1397 v německé Mohuči. Příjmení přejal podle názvu rodového sídla, jeho původní příjmení bylo Gensfleichs. První pokusy na knihtisku prováděl ve Štrasburku, kam se přesunul kolem roku 1428. Principem Gutenbergova vynálezu byly pohyblivé litery, k jejich výrobě musel sestrojít lící strojek, kam vkládal matrice, které se následně odlily. Slitina na výrobu musela mít také specifické vlastnosti, aby při vyšších teplotách nedocházelo k poškození strojku i matrice. Z jednotlivých liter pak sestavoval v sázítku řádek a řádky se ukládaly do sazebnice. Po sestavení celé stránky se forma pomocí tamponů z kůže a koňských žíní pokryla tiskařskou barvou. Po otisku se sazby vymyly a litery se mohly použít znovu.^{39 40 41 42}

Za hlavní Gutenbergovo dílo stvořené pomocí vynálezu knihtisku se považuje tzv. 42-řádková bible (dvousvazková latinská bible), vytištěná patrně v letech 1454-1456. Bible obsahovala 1282 stran. Odhaduje se, že pomocí knihtisku vytvořil cca 150 až 240 výtisků této bible na papír a cca 30 až 35 na pergamenu (na našem území se nachází pouze jeden list z celé bible, uchovávaný v národní knihovně). S rozvojem knihtisku začala specializace v tisku (do té doby byl umělec zároveň rytcem a tiskařem). Období do r. 1500 je označováno jako období prvotisků neboli inkunábulí (z lat. *cunabulis* =v kolébce). Písmo těchto prvotisků se nejdříve snažilo napodobovat rukopisné písmo a ilustrace byly

³⁶ ČERNÁ, Marie Ludmila. Stručné dějiny knihtisku. Praha: Šolc a Šimáček, 1948, s. 25.

³⁷ BOHATCOVÁ, Mirjam a František KREJČÍ. Česká kniha v proměnách staletí. Praha: Panorama, 1990, s. 117.

³⁸ TOBOLKA, Zdeněk Václav. Kniha: její vznik, vývoj a rozbor. Praha: Orbis, 1949, s. 56.

³⁹ ČERNÁ, Marie Ludmila. Stručné dějiny knihtisku. Praha: Šolc a Šimáček, 1948, s. 27

⁴⁰ TOBOLKA, Zdeněk Václav. Kniha: její vznik, vývoj a rozbor. Praha: Orbis, 1949, s. 61.

⁴¹ BOHATCOVÁ, Mirjam a František KREJČÍ. Česká kniha v proměnách staletí. Praha: Panorama, 1990, s. 120

⁴² KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.56-58

vytvářeny ručně, později ke konci 15. století se začal pro ilustrace využívat dřevořez. Vynález knihtisku se rozšířil velice rychle po celé Evropě^{43 44 45 46}

1.4 19. století až současnost

19. i 20. století byla obdobím nových vynálezů. Některé vynálezy, které také způsobily průmyslovou revoluci, pomohly i ke zdokonalení knihtisku. V 19. století zlepšení tiskové technologie vedlo k rozvoji hromadného tisku, tiskařské řemeslo se změnilo v průmysl a množství tisku rovněž přispělo k rozšíření gramotnosti. Stěžejním vynálezem, který pomohl rozhybat průmysl 19. století byl parní stroj, který začal pohánět i tiskařské stroje. Dalším podstatným krokem ke zlepšení knihtisku bylo zavedení mechanické výroby papíru. Stroje, které celý proces umožnily, zmnohonásobily produkci papíru a cena díky tomu klesala, nejdříve o třetinu a následně dokonce na polovinu. Zavedení parního tiskařského lisu a mechanická výroba papíru umožnili rychlejší a levnější výrobu knih. To vedlo k nárůstu výroby a distribuce knih, což je činilo dostupnějšími pro veřejnost. Průmyslová výroba způsobila pokles ceny knihy a její hodnoty natolik, že si ji mohl dovolit téměř každý. Zároveň však široká dostupnost knih výrazně snížila kvalitu tisku, trvanlivost vazby, způsobila nízkou úroveň grafické úpravy, nevkusné obálky, nehodnotné ilustrace apod. Milovníci knih na tuto skutečnost začali upozorňovat a snažili se knihám jejich řemeslnou a výtvarnou hodnotu vracet, tak vzniklo bibliofilské hnutí (z řec. *biblos*, kniha a *filia*, láska, náklonnost). Jejich úsilím byl obrod krásné knihy, krásným knihám se také nazývá bibliofilie a zpravidla byla vydávána v malém nákladu, kdy se dávala zvláštní pozornost úpravě, jak grafické – typografii, tak výtvarnému zpracování knihy – ilustracím a stejně tak i k výběru kvalitního papíru. Až později secese dala vznik-

⁴³ STAŇKOVÁ, Libuše, Lenka JANSKÁ a Jiří CÍSLER. Dějiny knižní kultury a grafického designu. [Praha]: Nakladatelství grafické školy, 2012. ISBN 978-80-86824-12-3. s.91-94

⁴⁴ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.60-61

⁴⁵ TOBOLKA, Zdeněk Václav. Kniha: její vznik, vývoj a rozbor. Praha: Orbis, 1949, s. 63.

nout grafickému designu jako uměleckému oboru. V České republice se o rozvoj bibliofilie přičinil tzv. Spolek českých bibliofilů založený roku 1908, který existuje dodnes a spojuje asi 400 milovníků krásné knihy.^{47 48}

Mezi grafickými technikami v 19. století se oblíbilo užívat techniku hlubotisku (lept, mědiryt, oceloryt) anebo také tisku z plochy (litografie, ofset). Od poloviny 20. století začal ofsetový tisk nahrazovat techniku litografie. Koncem 20. století se v široké míře rozšířila fotosazba a barevný ofsetový tisk, který je dnes nejběžnějším způsobem v tisku.⁴⁹

V 20. století vedly technologické pokroky v tisku a nakladatelství ke vzniku nových forem knih, jako jsou knihy v brožované vazbě, které byly levnější na výrobu a snadněji přenosné než tradiční pevné vazby. Nástup e-knih v 21. století také změnil způsob, jakým lidé čtou a přistupují ke knihám. Jejich výhodou je především úspora prostoru a transport. Mnoho lidí však stále dává přednost tištěným knihám.

Závěrem lze říci, že historie knih je velice bohatá a sahá až tisíce let zpět. Od prvních forem psaní na hliněných tabulkách a papyrových svitcích až po současný tisk a distribuci knih, knihy sehrály důležitou roli v dějinách a kultuře lidstva. Vývoj knih přispěl ke zlepšení gramotnosti a vzdělání a pomohl utvářet naše chápání světa kolem nás.

Jednou z aktuálních otázek do budoucích let vystává, jakým směrem se bude odevírat knižní design vzhledem k zdokonalování grafických programů na základě umělé inteligence, která kvalitní grafiku zpracuje široké veřejnosti velice snadno, rychle a dostupně. K této práci tak bude mít přístup i naprostý laik, který se dokáže orientovat v navigování umělé inteligence. Je to úvaha čistě hypotetická, ale je možné, že s přístupem umělé inteligence se na trhu objeví mnohem větší množství knižního designu, který nese trendy i mezi předními grafiky. Je i otázkou, jaký efekt by tato událost měla na poptávku knih mezi čtenáři. Tato problematika je velice obsáhlá a velice pravděpodobně bude udávat směr o uvažování nad knižním designem a nad celým grafickým designem vůbec, rozhodně si tedy zaslouží naši pozornost a přítomnost v jejím dalším vývoji.

⁴⁷ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.105-111

⁴⁸ STAŇKOVÁ, Libuše, Lenka JANSKÁ a Jiří CÍSLER. Dějiny knižní kultury a grafického designu. [Praha]: Nakladatelství grafické školy, 2012. ISBN 978-80-86824-12-3.

⁴⁹ KNEIDL, Pravoslav. Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6. s.109-111

2 Tvorba knihy

Vytvoření knihy zahrnuje několik fází a každá z nich hraje důležitou roli k zajištění výslednému produktu nejvyšší kvality. První fází tvorby knihy je proces tvorby textu, kdy autor přichází s nápadem na knihu. Nápady se mohou čerpat z osobních zkušeností, vlastní představivosti nebo třeba z výzkumu.

Po vytvoření rukopisu přichází fáze úpravy, při které je nutná kontrola textu, zda je vše gramaticky a pravopisně správně a zda třeba nejsou přítomny chyby v interpunkci. Dokončený rukopis je připraven na fázi designu, s tím souvisí např. výběr vhodného fontu, velikosti písma a rozvržení stránky. V neposlední řadě také navržení ilustrací, obálky knihy, případně přebalu a volba typu a velikosti papíru.⁵⁰

Ve fázi tisku se konečný rukopis odesílá tiskárně, která obvykle používá offsetovou nebo digitální tiskovou technologii. Nutný je výběr vyhovujícího papíru, inkoustu a rozmyšlení techniky vazby.

Poslední je fáze distribuce, kdy je hotový produkt připraven k prodeji nebo zpřístupněn veřejnosti. Tato fáze zahrnuje koordinaci s odběrateli – knihkupectvími, online prodejci a velkoobchodníky, aby se kniha mohla případně dostat k co největšímu počtu potenciálních čtenářů.

Ačkoli se tvorba knihy může zdát jednoduchá, jde často o složitý a časově náročný proces, na kterém běžně pracuje mnoho různých profesionálů z nakladatelství a externích pracovníků. Spolupracují spolu redaktoři, grafici, ilustrátoři, sazeči, korektoři, marketingové oddělení, sekretariát...

V následujících kapitolách se blíže zaměřím na jednotlivé fáze, které byly součástí tvorby mé praktické části. Při tvorbě své vlastní knihy jsem se potýkala s rozvrhnutím písma (typ a velikost), dále jsem se věnovala sazbě, tvorbě ilustrací a jejich umístěním v knižním dokumentu, vytvořením obálky knihy, komunikací s nakladatelem a zvolením vhodné vazby.

2.1 Typografie a sazba

„Typografie dokumentů v nejširším slova smyslu je výtvarným oborem, který se zabývá především grafickou úpravou tiskovin, resp. všech vizuálních nosičů informací.

⁵⁰ POKORNÝ, Milan a Dana POKORNÁ. Redakční práce: jak připravit text k publikování. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3773-7.

Typografie je však i oborem, který řeší grafický návrh a uspořádání textových a grafických prvků v elektronických dokumentech. ⁵¹

Typografie je klíčovým prvkem knižního designu, protože ovlivňuje čitelnost, srozumitelnost a celkovou estetiku knihy. Typografickou úpravou se rozumí uspořádání vzhledu textu jako je např. velikost a druh písma, uspořádání délek řádků, řešení mezer mezi slovy a také úpravu mezery mezi dvojicemi písmen (kerning), použití dekorativních doplňků a obrázků apod. Základním předmětem typografie je písmo. Navrhování nového písma je příbuzné řemeslo, někdy považované za součást typografie; většina typografů ale písma nenavrhuje a někteří designéři písem se ani nepovažují za typografy. Typografie může být také použita jako ozdobný a dekorativní prostředek, který nesouvisí se sdělováním informací. ^{52 53}

Pro mou bakalářskou práci bude důležité pomocí estetického citění vybrat vhodný typ a velikost písma, tak aby vhodně zapadalo k poetickému obsahu rukopisu a následně provést sazbu celého dokumentu.

Typografie a sazba textu v dnešní době probíhá pomocí grafických a sázecích programů, které patří do oblasti Desktop publishing (zkráceně DTP). Jedná se o výpočetní techniku pro zpracování textu, obrázků a dalšího grafického materiálu a přípravu výsledného formátu pro tisk. ⁵⁴

Dnes už existuje mnoho sázecích programů, já jsem si pro svou práci vybrala konkrétně program Adobe InDesign. Sazba dokumentu zahrnuje vkládání rukopisů a obrázků na stránku a jejich následnou úpravu do jediného kompaktního celku připraveného k tisku.

Tvorba dokumentů funguje téměř pořád podle stejného scénáře, který se může lišit jen v malých odchylkách. Postup se drží v těchto bodech: tvorba konceptu; tvorba grafického řešení (návrh kompozice stránek-layout dokumentu) a typografické úpravy; sazba textu; úprava ilustrací; provedení korektur textů a ilustrací; příprava textů a ilustrací

⁵¹ HORNÝ, Stanislav. Praktická učebnice typografie a sazby. [Přihonice]: Professional Publishing, 2018. ISBN 978-80-88260-27-1. s. 9.

⁵² Ibidem

⁵³ dot-font: Being a Typographer | CreativePro Network. CreativePro Network [online]. Dostupné z: <https://creativepro.com/dot-font-being-a-typographer/>

⁵⁴ HORNÝ, Stanislav. Praktická učebnice typografie a sazby. [Přihonice]: Professional Publishing, 2018. ISBN 978-80-88260-27-1. s. 10.

do stránkové podoby; zhotovení tiskových předloh; tisk a dokončovací výroba (řez, ořez a vazba).⁵⁵

Při typografické úpravě a sázení knih je dobré znát určité zákonitosti ve struktuře knihy, kterou má většina knih stejnou nebo podobnou. Většinu knih můžeme dělit na následující části: *titulní* (vstup do knihy; obálka, obsah apod.); *základní* (největší část dokumentu, která se dále člení na kapitoly a podkapitoly); *závěrečnou* (závěr knihy obsahující doplňující a orientační informace); *doplňkovou* (volitelná část zahrnující zejména přebal, předsádky, přílohy apod.). Pravé stránky se označují jako liché a levé jako sudé. Existují i pravidla, které informace náleží, na jaké stránky. Například na liché stránky se udává: značka nakladatelství, patitul, mezititul, předmluva, hlavní titul, úvod, začátek první kapitoly, doslov, obsah, tiráž. Na sudé stránky patří: protitul (frontispis), vydavatelské záznamy, tiráž (pokud pro ni místo na liché stránce). Volně se pak můžou rozmísťovat části knih jako je: motto, věnování, začátky kapitol a podkapitol, seznam literárních pramenů, seznam obrázkových příloh, jmenný nebo věcný rejstřík nebo třeba resumé.⁵⁶

2.2 Ilustrace poezie

Ilustrace je dekorace, interpretace nebo vizuální vysvětlení textu, konceptu nebo procesu, navržená pro integraci do tištěných a digitálně publikovaných médií, jako jsou plakáty, letáky, časopisy, knihy, výukové materiály, animace, videohry nebo třeba filmy. Ilustrace také znamená poskytnutí příkladu; v písemné nebo obrazové podobě. Původ slova „ilustrace“ je z lat. *illustrare*= osvětlit, vysvětlit.⁵⁷

Já se ve své práci však konkrétně zaměřuji na ilustraci poezie, která se od jiných ilustrací přece jenom trochu liší. Obraz se nesnaží o přesnou nápodobu významu textu, ale je spíš dalším uměleckým doprovodem, který básním pomáhá dodat jistou výtvarnou hodnotu. Práce na ilustracích poezie s sebou nese velice tenkou hranici toho, co je k básním vkusné a co už by mohlo dojem, k jemným poetickým textům, kazit. Ilustrovat básně může být riskantním krokem, jak píše Martin Pecina ve své knize *Knihy a typografie* z roku 2012 „*Poesie se s malůvkami moc nesnáší, každý pokus o „ilustrování“ básní je*

⁵⁵ HORNÝ, Stanislav. Praktická učebnice typografie a sazby. [Přihonice]: Professional Publishing, 2018. ISBN 978-80-88260-27-1. s. 9.

⁵⁶ Ibidem

⁵⁷ VÍCH, Zdeněk. Vybrané kapitoly o umělecké ilustraci. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-450-2.

odsouzený k trapnosti. Jedině snad grafické listy někdy vytvoří zajímavý kontrast s textem.“⁵⁸

Umělec, který chce ilustrovat básnické dílo před sebou tedy nemá lehký úkol, je třeba, aby k básnickým textům přistupoval velice empaticky a byl schopný se na básnickovo cítění naladit. Ilustrátor se snaží ladit na atmosféru a esteticky zapadnout do podstaty literárního díla.

2.2.1 Technika perokresby

V této kapitole bych chtěla krátce shrnout popis techniky perokresby, kterou jsem se rozhodla využít při své praktické části u vytváření vlastních ilustrací.

Perokresba je výtvarná technika, která se zaměřuje na zachycení podstaty předmětu pomocí čar. Zahrnuje vytvoření obrazu pouze pomocí uspořádání a manipulace s čarami, bez použití stínování nebo barev. Perokresby lze vytvářet pomocí různých pomůcek, jako jsou tužky, pera, fixy nebo dokonce digitální software. Umělci používají různé typy tečkování a čar, včetně přímých, zakřivených, tlustých, tenkých nebo šrafovaných, aby vyjádřili různé kvality obrazu. A konkrétně kresba perem a inkoustem je klasická a široce používaná technika, která zahrnuje použití perka a inkoustu k vytváření složitých a detailních kreseb. Jde o všestranné médium, které umožňuje umělcům dosáhnout široké škály efektů, od jemných a přesných linií až po výrazné a expresivní tahy.

Umělci obvykle používají ponorná pera, technická pera nebo plnicí pera s různými velikostmi hrotu k lepší kontrole tloušťky a vlastností čar. Inkoust lze aplikovat různými způsoby, například pomocí tečkování, křížového šrafování nebo obrysových čar, k vytvoření hloubky, rozměrů a stínování. Umělci tak mohou dosáhnout pozoruhodné úrovně detailů a přesnosti, zachytit jemné nuance a textury předmětu.

Kresby perem a inkoustem se běžně používají v ilustraci, architektonickém plánování, botanickém umění a vědecké ilustraci. Kombinace černého inkoustu a bílého papíru vytváří výrazný kontrast, který dodává uměleckému dílu vizuálně dramatický efekt.

Jednou z výhod kresby perem a tuší je její stálost a archivační kvalita. Jakmile je inkoust nanesen na papír, stane se trvalou značkou, která časem nevybledne. Díky tomu jsou kresby tuší vhodné pro vystavení a dlouhodobé uchování.

⁵⁸ PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 2. vyd., rozš. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-813-0. s. 194

Kresby perem a inkoustem mohou být časově náročné, vyžadovat trpělivost a pevnou ruku. Kombinace čar, křížového šrafování a tečkování však umožňuje širokou škálu textur a vizuálních efektů, díky čemuž je pero a inkoust oblíbeným médiem mnoha umělců.

2.2.2 *Vybraní ilustrátoři a ilustrátorky*

Vzhledem k obsáhlému tématu ilustrace, široké historii a nespočtu umělců s ní spojených, jsem se rozhodla autory selektovat podle měřítka vlastních preferencí. V následující kapitole se tedy budu věnovat ilustrátorkám a ilustrátorům, kteří přímo ovlivnili směr méj praktické části bakalářské práce, byli mým inspiračním zdrojem a jejich díla jsou nějakým způsobem alespoň okrajově spojena s ilustrací poezie. V jednotlivých kapitolách se budu věnovat životu a dílu autorů jako jsou Helena Konstantinová, František Skála, Jaroslav Šerých či František Kobliha.

2.2.3 *Helena Konstantinová*

Helena Konstantinová (*1946) je česká ilustrátorka a grafická designérka, která se narodila roku 1946 v Praze. V letech 1961-1965 studovala na Výtvarné škole Václava Hollara a následně studovala na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze v ateliéru ilustrace a grafiky u profesorů Karla Svolinského a Zdeňka Sklenáře. Ke svému zařazení se vyjádřila následovně:⁵⁹ „*Nikdy jsem se nepřiklonila k žádné skupině, spolku či volnému seskupení. Ani v Hollaru, kde bych snad být mohla a kde mám tolik přátel. Vystavovala jsem málo, pracovala více spontánně než systematicky. Kromě knížek, u volné tvorby vždy měla pocit věci ryze soukromé. Je to moje cesta poznání, nic víc.*“⁶⁰

V roce 1979 se vdala s Pravoslavem Kohoutem a v témže roku se jim narodila dcera Klára. V letech 1981-1983 podnikla cestu do Mexika a v letech 1987-1991 pak do Finska.⁶¹

⁵⁹ KONSTANTINOVÁ, Helena. *Helena Konstantinová: [obrazy, kresby, grafika, ilustrace]*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-859-2. s. 153

⁶⁰ KONSTANTINOVÁ, Helena. *Helena Konstantinová: [obrazy, kresby, grafika, ilustrace]*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-859-2. s. 148

⁶¹ *Ibidem*

Spolupracovala s nakladatelstvím Čs. spisovatel, Vyšehrad, Mladá fronta, Albatros, Panton, Aulos, Supraphon aj. V roce 1977 spolupracovala jako výtvarnice s režisérem Jiřím Brdečkou na filmu „*Tři balady*“. Svou práci soustřeďuje zejména na ilustraci české poezie např. Bohuslava Reynka, Jaroslava Seiferta, Vladimíra Holana, Jana Skácela, Jakuba Demla, Jaroslava Durycha, K.H.Máchy, Vítězslava Nezvala...⁶²

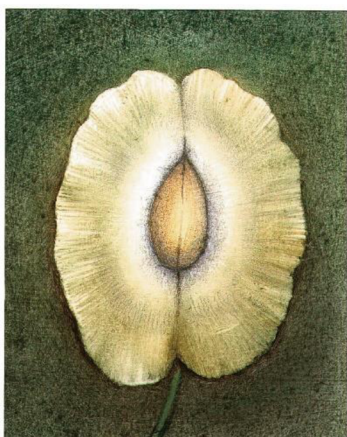
Účastnila se řady výstav v České republice i v zahraničí. V roce 1990 získala čestné uznání v prestižní soutěži „*Nejkrásnější kniha*“ za ilustrace ke knize Jakub Deml „*Moji přátelé*“, Nakladatelství Čs. spisovatel.⁶³

Díla Heleny Konstantinové byla první, která jsem si spojila s ilustrací poezie, do své práce jsem si ji jako inspirační zdroj vybrala hlavně proto, že jako jedna z mála ilustrátorů splňuje mé osobní preference v tom, co jako doprovod k poezii hledám a co mě oslovuje. Její ilustrace mě zaujaly silným smyslem pro fantazii, snovou kvalitou a poetickou citlivostí. Poezii doplňují tím, že vytvářejí vizuální atmosféru, která umocňuje emocionální a imaginativní dopad slov. Její ilustrace nesou svou hodnotu pro svou schopnost zachytit náladový a melancholický tón textu, významně se zapsaly do světa knižní ilustrace, zejména u nás v České republice. Její schopnost vhodně kombinovat výtvarné umění s poezií mě v její práci zaujala nejvíce. Líbí se mi také, jaké výtvarné techniky k ilustracím používá od grafických technik jako je litografie, lept až přes malbu olejem nebo kombinací různých experimentálních technik jako jsou saze na skle...

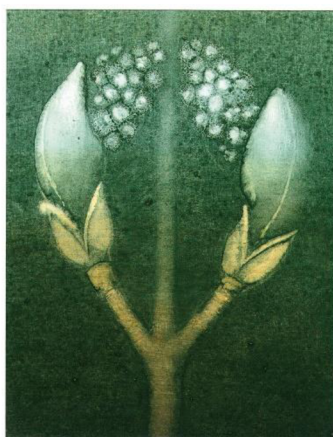
Mezi známá díla, která Konstantinová ilustrovala patří např. „*Máj*“ od K. H. Máchy, „*Moji přátelé*“ od Jakuba Demla, „*Muž, který sázel stromy*“ od Jeana Giona, „*Metličky*“ nebo „*A znovu láska*“ od Jana Skácela či „*Být milován, milovat...*“ od Vladimíra Holana a mnoho dalších od autorů jako byl např. Jaroslav Seifert, K. J. Erben, Vítěslav Nezval nebo Bohuslav Reynek.

⁶² KONSTANTINOVÁ, Helena. *Helena Konstantinová: [obrazy, kresby, grafika, ilustrace]*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-859-2. s. 153

⁶³ *Ibidem*

Obrázek 1-3

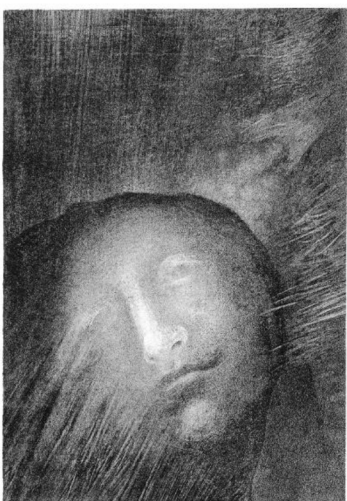
Obrázek 2

Obrázek 3

Helena Konstantinová

Jean Giono / Muž, který sázel stromy,
olej, 2004

Obrázek 4

Helena Konstantinová

Bohuslav Reynek-
Podzimní motýli/ litografie,
1972

Obrázek 5

Helena Konstantinová

Jakub Deml-
Moji přátele/ litografie,
1989

Obrázek 6

Helena Konstantinová

Jaroslav Durych-
Boží duha/ litografie,
1971

2.2.4 František Koblíha

František Koblíha (*17. listopadu 1877 Praha-Bubny, †12. prosince 1962 Praha) byl český malíř, grafik a uměnovědec.⁶⁴

F. Koblíha se narodil 17. listopadu v Praze, do rodiny a životního prostředí, které mu nepřinášeli vhodné podmínky ke spokojenému životu, což Koblíhu svádělo unikat od reality do vlastních fiktivních světů, kde se mohl cítit mnohem volněji. Koblíha vynikal přirozeným talentem v kresbě a nespoutanou obrazností, což ho nakonec vedlo k rozhodnutí stát se malířem. Nejdříve nastoupil na uměleckoprůmyslovou školu a odtud pak přestoupil na Akademii výtvarných umění, kde studoval v letech 1901-1905 u Františka Ženíška. Ženíškův akademický přístup Koblíhu naučil perfektnímu osvojení řemesla, avšak tento přístup neposkytoval takovou volnost jeho fantazii, která by mu pomohla rozvíjet se v tomto směru. Po studiu s malbou skončil a svoje představy promítal převážně černobíle na papír černým uhlím. Jeho životní je dílo spojeno hlavně s grafikou, ale když s ní chtěl začínat, tak bylo velice těžké sehnat učitele i potřebné materiály. Grafika se v té době teprve probouzela ze zapomenutí. Koblíha se i přes tyto překážky naučil techniky grafiky jako samouk.^{65 66}

Do povědomí se dostal díky brněnské výstavě (1910) se skupinou Sursum, na které spolu s ním vystavovali i umělci jako Josef Váchal, Jan Zrzavý nebo Jan Konůpek... Formálně se sdružení Sursum založilo roku 1911 a Koblíha byl jeho prvním předsedou. Brzy na to ze spolku ale odešel a nezúčastnil se ani jejich další výstavy roku 1912. Se skupinou si příliš nesesl a také jedním z důvodů odchodu bylo přijetí do okruhu Moderní revue. V roce 1911 byly v časopise zveřejněny tři jeho dřevoryty z cyklu *Pozdě k ránu* a ve stejný rok i nákladem Moderní revue jeho cyklus *Máj*. Od té doby se Koblíha stal plnohodnotným členem časopisu Moderní revue a pravidelně zde publikuje svoje grafické listy a mimo to také velice nekompromisní výtvarné kritiky a jiné úvahy a eseje. V roce 1911 také začal více zasahovat do oblasti knižní grafiky, která u něj někdy převažovala nad volnou tvorbou. Zdobil kromě vzácných bibliofilii, ale i bestsellery dané doby. V užité grafice se také věnoval tvořením ex libris.⁶⁷

⁶⁴ František Koblíha. (2022, November 25). In *Wikipedia*. https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Kobl%C4%8Dha

⁶⁵ KOBLIHA, František. František Koblíha (1877-1962): výběr z životního díla. Hradec Králové: Krajská galerie, 1973.

⁶⁶ RŮT, Pavel, ed. František Koblíha. Ilustroval František KOBLIHA. V Řevnicích: Arbor vitae, 2019. ISBN 978-80-7467-141-8.

⁶⁷ KOBLIHA, František. František Koblíha (1877-1962): výběr z životního díla. Hradec Králové: Krajská galerie, 1973.

Moderní revue se stává velice konzervativním prostředím, a to také ovlivňuje Koblíhův názor na současné umění. V časopisu se stal jedním z největších odpůrců všech pokrokových snah v současném českém umění. Kritiku získávali především bývalí kolegové ze spolku Sursum a naopak, kdo byl od kritiky ušetřen byli grafici ze sdružení Hollar. Díky tomuto společnému zájmu se Koblíha od roku 1923 stal také členem skupiny Sdružení českých umělců grafiků Hollar (SČUG Hollar), kterému od roku 1934 také předsedal. Po zániku časopisu Moderní revue (1925) se Koblíha věnuje publikační činnosti v Hollarovi, ale tentokrát místo přísných kritik zveřejňuje zajímavé články o předních osobnostech české i světové grafiky symbolismu.⁶⁸

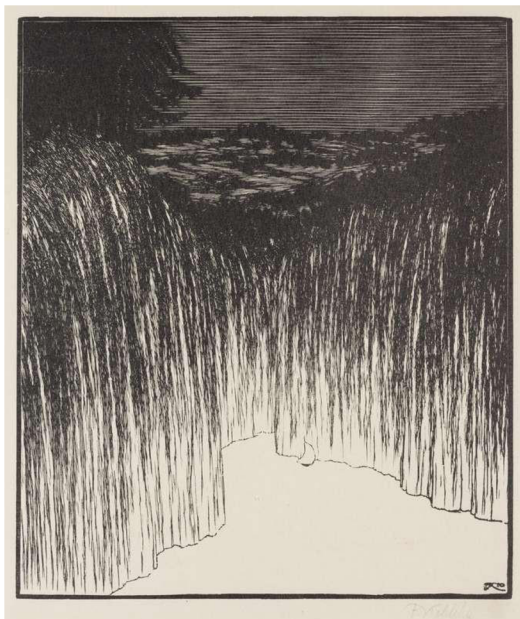
Ke Koblíhovým pracím patří například dřevoryty na motivy básnické sbírky *Pozdě k ránu* (1909) nebo *Mstivé kantileny* (1910) od Karla Hlaváčka, Máchův *Máj* (1911), cyklus *Žena* nebo dřevoryty s názvem *Ženy mých snů, dále pak 30 litografií k básním a prózám Edgara Allana Poe* (1950) a mnoho dalších. Měl nejraději poetické a literární náměty. Z básníků mu byl mentálně a emočním rozpoložením nejbliže Karel Hlaváček (1874-1898). Oba byli velice melancholicky snovými, nostalgickými, na duši citlivými básníky. Proto se mohl Koblíha na Hlaváčkovy básně snadněji napojit a vytvořit tak výtvarně soběstačnou parafrázi díla jako je jeho cyklus *Pozdě k ránu*.⁶⁹

Sám o sobě napsal: „*Byl umělec, milující myšlenku, byl filosof, zbožňující uměleckou formu, ale nad obojím stál schopný tvůrce, dovedoucí dáti myšlenku formu, jako do formy dokonale zaklíti visí, aniž jedno zabijelo druhé. Dílo jeho je ovšem chmurné a bez radostného opojení, není v něm blahého vědomí o možných radostech tohoto života, ale ne také planých frásí o „sladkosti“ žití a o rajských údělech člověka na tomto světě (...) Měl hrůzu z všednosti a miloval výjimečné.*“

Koblíha i když patří ke generaci starší a z uvedených autorů, které jsem si vybrala jako svůj inspirační zdroj sahá nejhluběji do historie mi vždy jeho dílo přišlo velice nadčasové, zasahující do duše člověka kterékoliv doby. Atmosféra a drobná černá linie kontrastující s bílou a černou plochou u jeho grafik i kresby je mi velice blízká. Díla s náměty prodchnutými tajemnem, hlubším symbolismem a mystickou atmosférou mě vybízejí k empatii a vnímání emocí, které se odhalují na povrch při delším pozorování jeho děl.

⁶⁸ KOBLIHA, František. František Koblíha (1877-1962): výběr z životního díla. Hradec Králové: Krajská galerie, 1973.

⁶⁹ *Ibidem*

Obrázek 7

František Kobliha

Cyklus deseti ilustrací k Máchovu Máji,
dřevoryt, 1911

Obrázek 8

František Kobliha

Ilustrace k Máji,
Dřevoryt, 1953

Obrázek 9

František Kobliha

Ležící, dřevoryt, 1946

Obrázek 10

František Kobliha

Cyklus Pozdě k ránu, Měl něhu jejich kroků,
dřevoryt, 1909

2.2.5 Jaroslav Šerých

Jaroslav Šerých (* 27. 2. 1928, †23. 3. 2014) byl český malíř, grafik a ilustrátor. V roce 1928 se narodil v Havlíčkově Brodě. V letech 1946–1950 studoval na Vyšší škole uměleckého průmyslu v Jablonci nad Nisou a Střední výtvarné škole v Turnově. Poté v letech 1950–1957 pokračoval ve studiu na Akademii výtvarných umění v Praze u prof. Vlastimila Rady a prof. Vladimíra Pukla. Aspiranturu na AVU uskutečnil v letech 1957–1960 pod vedením prof. Vladimíra Silovského. V těchto letech se stal členem Sdružení českých umělců grafiků Hollar (SČUG Hollar) a o rok později v roce 1958 se stal členem umělecké skupiny M 57. Od roku 2004 byl také členem Umělecké besedy. V této době se již dostal do povědomí veřejnosti. Vystavoval na mnoha samostatných i kolektivních výstavách v Čechách i zahraničí. Během svého života získal celou řadu ocenění, v roce 2008 např. získal II. stupeň medaile za zásluhy udělovanou prezidentem republiky.⁷⁰

Ve své práci se Jaroslav Šerých věnoval často monumentální malbě, na kterou se soustředil od samého začátku své kariéry a prezentoval ji na svých výstavách. Zároveň se také stejnou měrou věnoval i grafice, zpočátku se zaměřením na mědiryt suchou jehlou a lept, později se věnoval spíše litografii, která dobře vystihovala jeho kreslířské schopnosti. Mezi lety 1976 a koncem 80. let 20. století vytvářel také plastické měděné desky doplněné často barevnými smalty. Ilustroval mnoho literárních děl českého i světového písennictví, jak pro děti, tak pro dospělé. Kromě běžných vydáních se věnoval i pár bibliofilským. Ilustroval např. „*Květy zla*“ od Charlese Baudelaira, Máchův „*Máj*“, „*Rty a zuby*“, „*Růže*“, „*Podzimní motýli*“, „*Sníh na zápraží*“, „*Mráz v okně*“, „*Kruh*“ od Bohuslava Reynka, „*Záhřmotí*“, „*Lamento*“ od Vladimíra Holana a mnoho dalších. K bibliofilským vydáním patří např. „*Já se tam vrátím*“, „*Mladé ženy-Staré ženy*“ od Františka Halase, „*Popřejte sluchu něžné písni*“ od Paula Verlaina nebo třeba „*Noc s Ofélií*“ od Vladimíra Holana a další.⁷¹

Šerýchův styl a přístup k práci si mě získal pro svou expresivní formu vyjadřování, líbí se mi bezprostřednost a přirozenost jeho tvoření. Je mi velice blízký jeho duchovní přístup k životu a umění. Sdílím s ním radost užívání okamžiku při tvoření, doteku, kontaktu s výtvarnými materiály. Skrze sebe nechává promlouvat svou duši do

⁷⁰ ŠERÝCH, Jaroslav. Jaroslav Šerých: záznamy úžasu = records of wonder. V Praze: České muzeum výtvarných umění, 2008. ISBN 978-80-7056-150-8.

⁷¹ ŠERÝCH, Jaroslav. Jaroslav Šerých: záznamy úžasu = records of wonder. V Praze: České muzeum výtvarných umění, 2008. ISBN 978-80-7056-150-8.

svých děl. Má schopnost přenášet emocionální a psychologické téma textů do svých ilustrací, vytvářející silnou syntézu slova a obrazu.

Obrázek 11
Jaroslav Šerých, Zápis básnivě duše,
kombinovaná technika, plátno, 2005

Obrázek 12
Jaroslav Šerých, Radost pozemská,
Kombinovaná technika, plátno, 1993

Obrázek 13
Jaroslav Šerých
Trnokrytý svit,
Kombinovaná
technika, plátno,
1986

2.2.6 František Skála

František Skála (*7. února 1956) je český umělec známý pro svou práci v různých médiích, včetně malby, sochařství, grafiky a ilustrace, je také známý jako hudebník a tanečník. Během své kariéry získal mnoho ocenění a uznání, jeho díla jsou zastoupena v mnoha sbírkách jak v České republice, tak i v zahraničí.⁷²

Na střední škole studoval řezbářství na uměleckoprůmyslové škole v Praze (1971-1975), poté studoval v ateliéru televizní a filmové grafiky na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze (1976-1982).⁷³

Skála je členem divadla Sklep a byl zakládajícím členem skupiny Tvrdohlaví. Také byl členem tajné skupiny B. K. S. (Bude Konec Světa) a komturem Řádu zelené berušky. Kromě toho byl členem několika hudebních těles (Malý Taneční Orchester Universal Praha, Finský Barock, vokálně pantomimická tria Tros Sketos), také v roce 1991 získal Cenu Jindřicha Chalupického spojenou s pobytem v Headlands Center for Arts u San Francisca v USA po 3 měsíce a 1. cenu Arte Giovane di Europa v Bolzanu v Itálii.⁷⁴

Na 45. bienále v Benátkách reprezentoval Skála Českou republiku v roce 1993, prezentoval zde kresby a objekty z pěší poutě do Itálie dlouhé 850 km.⁷⁵

Skála je také součástí umělecké rodiny, jeho otec také František Skála byl významným českým výtvarníkem a jeho matka Alena Skálová vedla soubor Chorea Bohemica. Jeho manželka Eva Skálová studovala na UMPRUM a stejně tak jako jejich děti Alžběta a František Antonín Skála se věnuje ilustraci.⁷⁶

Ve své sochařské práci používá nejrůznějších materiálů, přírodnin nebo také nalezených předmětů. V grafice vytvořil desítky grafických listů zhruba třicet až čtyřicet. Na otázku, která grafická technika je mu nejbliž odpověď, že suchá jehla. „*Je taková měkká a zároveň je to s ní víc dobrodružný. Co se nakreslí u litografie, to tam je. Je pravda, že se potom může kouzlit s barvami. Oproti suché jehle je pro mě miň autorská, ten nástroj,*

⁷² SKÁLA, František. František Skála. [Řevnice]: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-7467-004-6.

⁷³ SKÁLA, František, Světlana JELÍNKOVÁ a Luboš JELÍNEK. *František Skála: grafika: obrazový soupis 1974-2015*. Chrudim: Galerie ART Chrudim, 2015. ISBN 978-80-905740-1-4.

⁷⁴ SKÁLA, František. František Skála. [Řevnice]: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-7467-004-6.

⁷⁵ Ibidem

⁷⁶ SKÁLA, František, Světlana JELÍNKOVÁ a Luboš JELÍNEK. *František Skála: grafika: obrazový soupis 1974-2015*. Chrudim: Galerie ART Chrudim, 2015. ISBN 978-80-905740-1-4.

vryp, nejde přímo od srdce... Taky je to suchou jehlou vždy větší překvapení. Jednou ji uděláte na první stav, jinou pak korigujete desetkrát.“⁷⁷

Mimo jiné vytvořil interiér pražského Paláce Akropolis nebo také vydal knižně své ručně ilustrované deníky z cest. František Skála je také autorem komiksu, jenž vyšel v nakladatelství Albatros v roce 1987, nazvaného *Velké putování Vlase a Brady*. Jedná se o jeden z prvních českých komiksů vůbec.⁷⁸

Jeho největší výstava se konala v pražském Rudolfinu v roce 2004, jednalo se o retrospektivní výstavu dosavadní Skálovy práce. Výstavu zhlédlo přes 40 tisíc návštěvníků. Výstava nesla název *Skála v Rudolfinu*. V roce 2010 pak od Ministerstva kultury získal Státní cenu za přínos ve sféře výtvarného umění.⁷⁹

Stejně tak, jako u předchozích autorů mě František Skála zaujal svou jemnou kresbou, černobílým, kontrastujícím, tajemným a potemnělým prostředím a osobitým vyjadřováním.

Obrázek 14

František Skála

Pokušení sv. Antonína, litografie,

2022

⁷⁷ SKÁLA, František, Světlana JELÍNKOVÁ a Luboš JELÍNEK. *František Skála: grafika: obrazový soupis 1974-2015*. Chrudim: Galerie ART Chrudim, 2015. ISBN 978-80-905740-1-4.

⁷⁸ SKÁLA, František, Světlana JELÍNKOVÁ a Luboš JELÍNEK. *František Skála: grafika: obrazový soupis 1974-2015*. Chrudim: Galerie ART Chrudim, 2015. ISBN 978-80-905740-1-4.

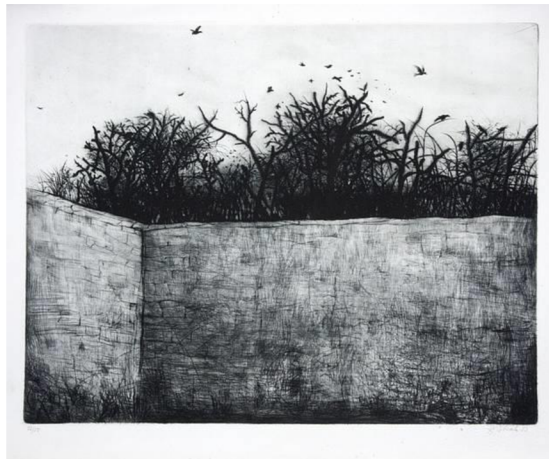
⁷⁹ SKÁLA, František. *František Skála*. [Řevnice]: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-7467-004-6.

Obrázek 15

František Skála

Obytný přívěs, suchá jehla, 2014

Obrázek 16

František Skála

Zahrada, suchá jehla, 1983

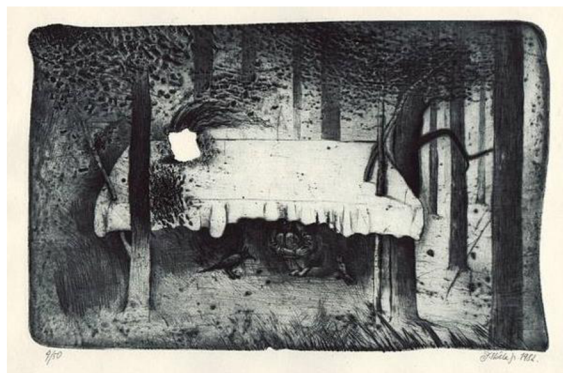

Obrázek 17

František Skála

Smutek, suchá jehla,

2013

Obrázek 18

František Skála

Strach v lese, suchá jehla, měď,

1982

2.3 Vazba knihy

Vazba knihy je předmětem knihařství, které může být buď ruční (řemeslné) nebo průmyslové. U průmyslového knihařství je podíl strojní mechanizované práce až 70 % a tyto stroje jsou většinou součástí velkých tiskárenských závodů nebo provozoven. U řemeslného knihařství pracuje osoba v podnikání, zapsaná na živnostenském úřadě či v obchodním rejstříku a vlastní knihařskou dílnu nebo závod, kde se zaměřuje na zakázkovou vazbu.⁸⁰

Knižní vazba je založena na třech složkách, kterými jsou: materiál; konstrukce k složení předmětu a vnější tvarová úprava (estetická). Složka konstrukce je založena na třech fázích: seskupením listů, dvoulistů nebo složek stanovených ke svázání, poté spojením kompletu do knižního bloku a následně doplněním obalu (např. desek nebo obálky...). První fází přípravy knižní vazby je příprava knižního kompletu, který se seskupuje buď z jednolistů, z dvoulistů (jsou řazeny vedle sebe) nebo složek (dvoulisty jsou vkládány do sebe). Jiné sestavy jsou také možné. Listy se musí pečlivě seskládat, sklepat a vylisovat. Tak vznikne knižní blok, který se zpracovává v druhé fázi knižní vazby. Knižní blok je nutné spojit, přičemž základními možnostmi spojení jsou: nastavením do délky (svitky, harmoniky...); lepením nebo šitím do bloku nebo šitím po složkách. Třetí fází je pak připojení obalu. Knižní vazby mohou být měkké, polotuhé, tuhé a speciální a každá skupina se dále dělí na několik dalších druhů. U nás se pro rozpoznávání knižní vazby užívá označení různých typů vazeb (V jako vazba a čísla od 1-9) vycházejících ze standardizovaného názvosloví, které se používají v české polygrafické výrobě (podle normy ČSN).^{81 82}

2.3.1 Měkká vazba

Při měkké vazbě se šitý nebo lepený knižní blok spojuje s papírovou, kartonovou, plátěnou nebo laminovou obálkou. Jedná se o brožovanou vazbu.

⁸⁰ KÁŇA, Pavel. Knihařství a knižní vazba II. 2. vyd. Brno: Knihař, 1998. ISBN 80-901924-6-7.

⁸¹ HYBNER, Jan. Brožura: teorie knižní vazby pro studenty UMPRUM. 2. revidované a doplněné vydání. V Praze: Vysoká škola uměleckopřmyslová, 2021. Knihařem snadno a rychle (Vysoká škola uměleckopřmyslová). ISBN 978-80-88308-38-6.

⁸² AMBROSE, Gavin a Paul HARRIS. Grafický design: formát. Brno: Computer Press, 2011. Základy designu. ISBN 978-80-251-2966-1.

V1 – sešitová měkká vazba. Tuto vazbu tvoří jedna složka, která je zpravidla spojená ve hřbetě pomocí drátěných sponek nebo nití. Nakonec se brožura ořízne na třech zbývajících stranách. Vzhledem k omezenému počtu možných použitých stránek, se vazba používá spíše na malé publikace, školní sešity apod.⁸³

V2 – lepená měkká vazba. Tato vazba je složená z jednolistů, které jsou ve hřbetě spojeny lepením. Listy jsou uspořádány do roviny a pevně zafixovány, aby se nepohybovaly, povrch hřbetu se poté zdrsní brusným papírem a potře lepidlem. Na hřbet se pak pro větší pevnost přilepí proužek gázy a hotový blok se pak připojí do kartonové nebo laminované obálky a seřízne po zbylých stranách.⁸⁴

V3 – bloková měkká vazba. Vazba je složená z jednolistů sešitých drátěnými sponkami shora, zavěšenou do kartonové, často povrchově upravené obálky, oříznuté po třech stranách.⁸⁵

V4 – šitá měkká vazba (šitá brožura). Složky jsou ve hřbetě sešity nitěmi a zalepeny do laminované nebo kartonové obálky. Díky prošíání bloku je vazba odolnější a kvalitnější než ostatní měkké vazby, je tak vhodná pro učebnice a podobně často užívané publikace.⁸⁶

2.3.2 Polotuhá vazba

V5 – polotuhá vazba, která má tuhé desky a měkký, plátěný hřbet. Je to vazba velice podobná V2, v dnešní době se ale již téměř nepoužívá.⁸⁷

V6 – Leporelo – harmonikové i listové, známé hlavně při tvorbě dětských knih – skládaček.⁸⁸

⁸³ KÁŇA, Pavel. Knihařství a knižní vazba II. 2. vyd. Brno: Knihař, 1998. ISBN 80-901924-6-7. s.24

⁸⁴ Ibidem

⁸⁵ Ibidem

⁸⁶ Ibidem

⁸⁷ HYBNER, Jan. Brožura: teorie knižní vazby pro studenty UMPRUM. 2. revidované a doplněné vydání. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021. Knihařem snadno a rychle (Vysoká škola uměleckoprůmyslová). ISBN 978-80-88308-38-6. s.16

⁸⁸ Ibidem

2.3.3 *Tuhá vazba*

Knižní bloky se připevňují do pevných tuhých desek.

V7 – poloplátěná vazba. Vazba má kombinovaný potah, desky jsou potaženy papírem a hřbet plátnem nebo i jiným vhodným materiálem.⁸⁹

V8 – celoplátěná vazba. Kniha má celistvě desky potažené plátnem. Listy jsou v bloku knihy slepeny, ale také prošity nití. Jedná se o nejpevnější knižní vazbu.⁹⁰

V9 – vazba s plastovými deskami. Knižní desky vytvářené z plastových nebo lepenkových materiálů potažených měkčenou PVC fólií. Vzhledem k tomu, že měkčené PVC bylo označeno jako zdraví škodlivé, tak se tato vazba v dnešní době nepoužívá.⁹¹

⁸⁹ KÁŇA, Pavel. Knihařství a knižní vazba II. 2. vyd. Brno: Knihař, 1998. ISBN 80-901924-6-7. s.25

⁹⁰ Ibidem

⁹¹ Ibidem

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Vlastní tvorba knihy

3.1 Téma a důvod jeho volby

Téma, které jsem ve své bakalářské práci zahrнула a které jsem se rozhodla výtvárně zpracovat je sbírka poezie, jejíž verše zbásnila má sestra Anežka Bezpalcová (nar. 1999). Básně vznikaly v letech od roku 2019 až do současnosti. Anežka básně píše k vlastní potřebě reflexe a utříbení svých myšlenek. V rodině jsme si vědomi její radosti z tvořivého psaní a hloubce jejích myšlenek, přišlo mi velice přirozené, abych skrze svoje vlastní schopnosti pomohla jejímu daru dát hmatatelnou podobu a krásnější vzhled. Se sestrou jsme si velice blízké a myslím si, že vytvořit něco, co bude vycházet z nás obou bude velice přirozené a bude to hezká vzpomínka pro nás obě. Její hra se slovy se dotýká duše čtenáře stejně jako té mojí, její myšlenky jsou mi velice blízké a pokaždé, když si čtu její básně, pohladí mě svou neviností, svou hloubkou dokážou uvolnit slzy a vybudnou mě k zamyšlení.

3.2 O autorce básní

Má sestra Anežka Bezpalcová se narodila 10. července 1999. Dětství jsme spolu strávily na malé vesničce v Seničce na Hané, a teprve rok před nástupem do první třídy jsme se s rodinou přestěhovali do města Semil. Důvodem k přesunu byl popud rodičů, kteří měli zájem o alternativní vzdělávání a v Semilech se nacházela waldorfská školka a stejně tak i základní škola (později i nově založená SŠ). Zde začala naše třináctiletá cesta alternativním vzděláváním, od prvního roku ve waldorfské mateřské škole až po ukončení maturitního ročníku na waldorfské střední škole. Po SŠ začala Anežka studium dramatické výchovy na Akademii múzických umění v Praze (DAMU) na katedře výchovné dramatiky. Během tohoto studia procházela velice těžkým obdobím, které ovlivnilo její zdravotní i psychický stav a je patrné, že i toto období se odrazilo v její tvorbě.

3.3 Cíl práce

Cílem mé práce je vytvořit knihu, která představí literární dílo vybraného autora. Projekt mimo jiné demonstruje spolupráci mezi navzájem si blízkými sourozenci při tvorbě knihy a dopad, který má na konečný produkt.

Mým prvotním záměrem a cílem práce bylo zpracovat básně mé sestry, upravit je typograficky, vytvořit autorské ilustrace, urovnat sazbu a podobu celé sbírky, tak, aby byla připravena k tisku a vazbě. V průběhu uchopování tohoto cíle stanula otázka, zda se bude jednat o autorskou knihu či jakousi podobu bibliofilie, vydanou v malém množství výtisků nebo kombinace obojího. Mým osobním a nejdůležitějším cílem bylo básně zpracovat tak, aby je bylo možné sdílet s širším okolím v estetičtější a hmatatelnější podobě.

3.4 Inspirace

V této kapitole bych chtěla vyzdvihnout inspirační zdroje jako autory, knihy či nakladatelství, které měly jistý vliv na mé výtvarné smýšlení a formovaly směr mojí tvorby, a které hrály svou roli v přípravě k mé bakalářské práci.

Inspiraci jsem hledala převážně v básnických sbírkách a postupně jsem si utvářela obraz toho, co se mi v poezii jako výtvarný doprovod líbí a co naopak ne. Skrze autory, kteří mě oslovili svou tvorbou jsem přicházela na další, u kterých jsem spatřovala podobné hodnoty, které se mi líbily v tvorbě těch předchozích. Dále jsem si skrze tyto společné prvky utvářela obraz toho, co bych sama od svých vlastních ilustrací očekávala.

Velice mě nadchla například tvorba *Heleny Konstantinové*, která má za sebou řadu ilustrovaných básnických sbírek nebo autoři jako *František Skála*, *František Kobliha* či *Jaroslav Šerých*. U všech těchto umělců jsem spatřila určité společné prvky jako jemnost, citlivost a niternost, které zachytily mou pozornost již od prvního pohledu. Od každého umělce jsem si ale jako inspiraci vzala trochu něco jiného např. u Jaroslava Šerých spíše než jeho používaná výtvarná technika a obsah jeho děl, mě více zaujal způsobem, jakým tvoří, jak o výtvarné tvorbě mluví a jaký vztah k vlastní tvorbě má. U ostatních mě naopak zaujal spíše obsah a zpracování jejich děl. Převážně mohu vyzdvihnout černobílé provedení, kontrasty, jemnost linií a ploch a v neposlední řadě tajemnou, duchovní a abstraktnější tematiku.

V typografii a celkově ve vizuální podobě knihy mi byl inspirací knižní grafik a typograf *Martin Pecina* a jeho kniha s názvem *Knihy a typografie*. Mezi nakladatelství, kteří jsou svou tvorbou velice osobití a získali si můj zájem patří například nakladatelství Baobab. Baobab je malé alternativní nakladatelství ilustrovaných knih pro děti a mládež. Věnují se vydávání původních textů a zajímavých překladů. Spolupracují s nastupující generací výtvarníků. Mimo jiné také organizují a iniciují menší kulturní akce zaměřené na propagaci nekomerční literatury a divadla, pořádají literární čtení a výstavy. Mezi další

nakladatelství, které bych chtěla vyzdvihnout je nakladatelství Host, které mimo jiné vydává kvalitní básnické sbírky. Jako například básně od Martina Stöhra, které mi byly také velkou inspirací. Z každé z těchto básnických sbírek vydaných Hostem jsem si odnášela drobné detaily, které mě inspirovaly.

Silnou motivací byla v neposlední řadě i touha získat zkušenosti v oblasti knižního designu, typografie, knižní ilustrace a práce s grafickými programy např. Adobe InDesignem.

3.5 Proces přípravy a tvorby

Na začátku celého procesu tvorby jsem se nejdříve probírala mezi velkým množstvím básní a textů ze sestřiných deníků a hledala básně, které by pro mé účely byly nejvhodnější a které jsem osobně vybrala jako hodnotnější. Básně jsem téměř nemusela vybírat tematicky, jelikož všechny se dotýkají jakéhosi vnitřního světa a smýšlení mé sestry a tematicky spolu ladí. Po výběru z velkého množství textu jsem nakonec výběr zúžila na 38 básní.

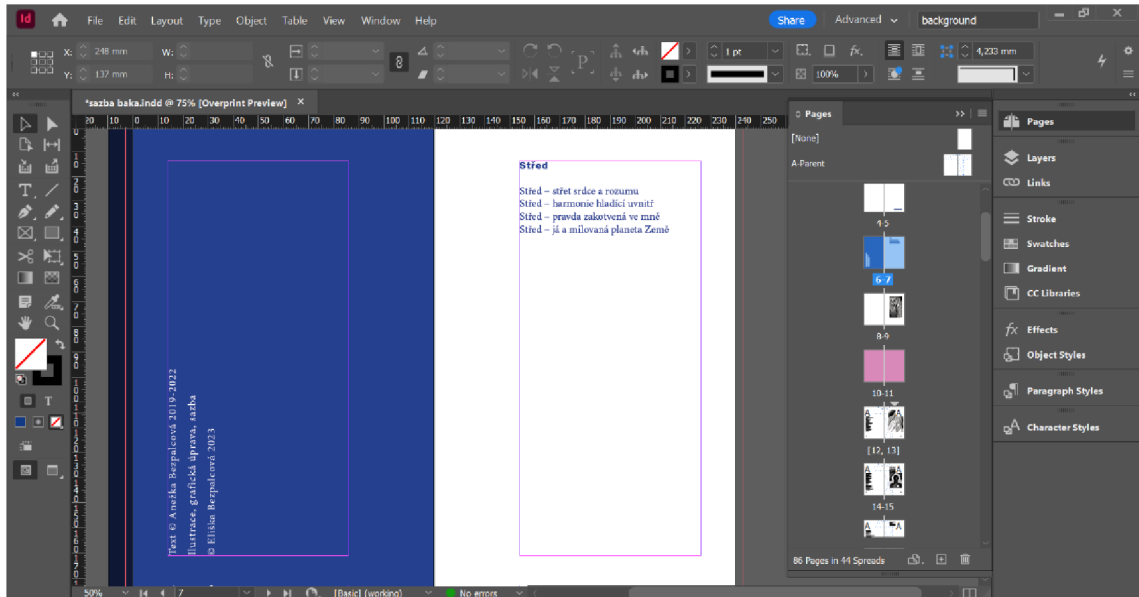
Všechny básně mám velice dobře načtené, a i v průběhu se mi v hlavě utvářely abstraktní obrazy toho, co nazývám ilustracemi. Postupně jsem začala svoje nápady zachycovat na papír pomocí perokresby, používala jsem nejrůznější profesionální technická pera, až jsem nakonec přešla ke klasickému inkoustu a perku a tyto pomůcky jsem kombinovala.

3.6 Typografie a sazba

Poté, co jsem si vybrala básně zapadající do mé knihy jsem začala postupně jednotlivé texty upravovat typograficky a sázet v programu. Pro tyto účely jsem si zvolila práci v programu Adobe InDesign, se kterým jsem neměla žádné předchozí zkušenosti, o to bylo těžší postavit se této výzvě. V programu jsem se učila převážně podle video tutoriálů, internetových návodů a konzultací se svou kamarádkou.

Pro hlavní text básní jsem si zvolila písmo Minion Pro z rodiny písma Minion, což je patkové písmo vydané v roce 1990 společností Adobe Systems a navrhl ho Robert Slimbach. Nicméně, zvolené písmo Minion Pro je aktualizované písmo z fontu Minion MM, z roku 2000. Minion Pro je děláno ve čtyřech řezech, z nichž využívám klasickou velikost regular. Pro nadpisy jsem si vybrala bezpatkové písmo Franklin Gothic demi,

což je písmo vycházející z rodiny Franklin Gothic, navržené v roce 1904 Morrisem Full-erem Bentonem pro společnost American Type Founders. Až v roce 1979 vznikly nové řezky tohoto písma a tyto nové verze navrhl Victor Carus.

Obrázek 19

Sázení knihy v programu Adobe InDesign

Obrázek 20

*Font Franklin Gothic demi regular,
písmo použité pro nadpisy*

**Lorem ipsum dolor
Utinam habemus assueverit et est. Elit
Ex eam nusquam commune. Vis eu per
Lorem ipsum dolor sit amet, te quaestio
Utinam habemus assueverit et est. Elit pertinacia mea no. At e
Ex eam nusquam commune. Vis eu perpetua Interestet. Utroqu
Lorem ipsum dolor sit amet, te quaestio dignissim repudiandae
Sed ut perspiciatis unde omnis iste natus error sit voluptatem :**

Obrázek 21

*Font Minion Pro regular, písmo po-
užité pro text básni a titulní stramu*

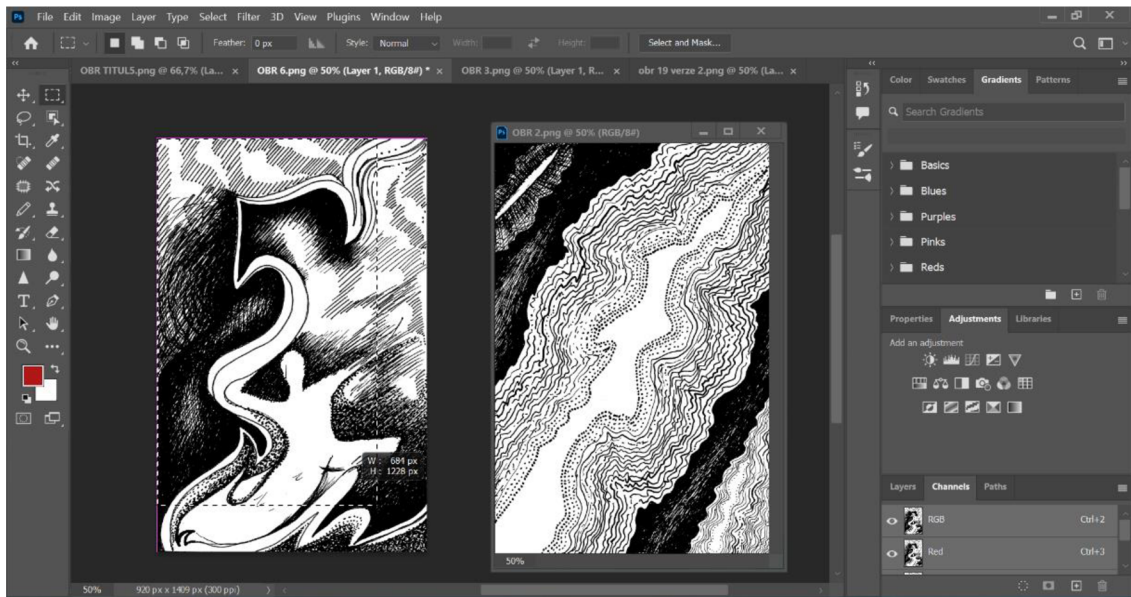
**Lorem ipsum dolor
Utinam habemus assueverit et est. Elit pert
Ex eam nusquam commune. Vis eu perpet
Lorem ipsum dolor sit amet, te quaestio di
Utinam habemus assueverit et est. Elit pertinacia mea no. At eleifen
Ex eam nusquam commune. Vis eu perpetua interestet. Utroque no
Lorem ipsum dolor sit amet, te quaestio dignissim repudiandae eos,
Sed ut perspiciatis unde omnis iste natus error sit voluptatem accus**

3.7 Ilustrace

Technika, kterou jsem si zvolila pro vytvoření ilustrací mé autorské knihy, je perokresba. Pro vytvoření těchto ilustrací jsem použila blok A5 TOUCH Marker Pad s gramáží 75 g/m², který má ideální dobu schnutí barev, zabraňuje rozmazání obrysů a zároveň nepropíjí, což bylo pro použití inkoustu velice praktické rozhodnutí. Proces tvorby byl velice náročný z hlediska výběru daného námětu a formy, jakou jsem se rozhodovala ho zpracovávat. Už od samého začátku jsem věděla, že konkrétní popisná forma obsahu textu knihy je v případě poezie nevhodná a přikláníla jsem se více abstraktnímu zpracování. Už také z důvodu, že poezie je velice niterná a duchovní záležitost básnickovy duše, jsem chtěla zachovat stejné naladění. Stejně tak, jako texty obsahují slova vycházející z naladění mé sestry, jsem chtěla přispět stejnou hodnotou z naladění mého vlastního. Chtěla jsem, aby ilustrace nesly stejnou autorskou upřímnost a přirozenost vycházející z nitra, stejně jako nesou tyto básně. Aby taková práce mohla vzniknout a vycházela přímo z pod rukou umělce, klade si určité podmínky, člověk při takové práci musí být zcela uvolněný a nesmí ho zaměstnávat cizorodé myšlenky, které by narušily jeho tvorbu, pokud umělec není při takové tvorbě uvolněný, může se stát, že nepřijde žádná vnitřní odezva a inspirace, což se mi stávalo například ve stresovějším období.

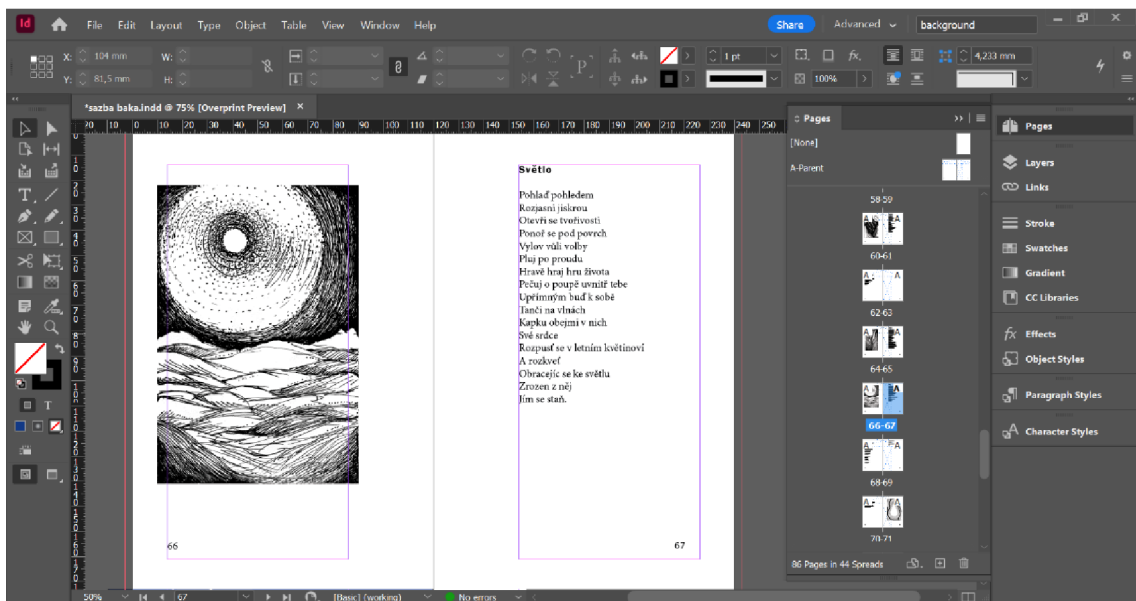
Kresbu jsem nechávala vycházet přímo ze mě, pomocí perokresby jsem se unášela tahy, které mi dělaly radost a které vycházely z daného okamžiku. Nechávala jsem se unášet proudem vlastní tvořivé energie a pokud jsem u některého obrazu cítila, že nevím, jak dál, pokud se při tvorbě najednou vytratila přirozenost, odstoupila jsem od něj. Tímto způsobem jsem pracovala i na více ilustracích zároveň a pokud jsem opět cítila, že mám k předchozímu obrazu, co přispět, mohla jsem se k němu vrátit. Vzhledem k volbě formy zpracování jsem shledala absenci skicování jako velice podstatnou. Přílišnému skicování jsem se tedy snažila vyhýbat a skicovala jsem jen v případě potřebné podpory při kompozičním plánování. Úskalím takového tvoření je, že umělec dopředu neví, zda svoje dílo v následujícím okamžiku nenaruší svým rozhodnutím, když zvolí tah, který už nelze vrátit zpět. V procesu kresby se mi tedy běžně stávalo, že jsem věděla, že započatou kresbu již nedokončím či nepoužiji do své knihy.

Z 29 ilustrací jsem vybrala výsledných 19, tyto jsem poté pomocí skeneru přesunula do počítače, kde jsem započala jejich úpravu v programu Adobe Photoshop a poté připravila k sazbě v programu Adobe InDesign.

Obrázek 22

Úprava ilustraci v programu Adobe Photoshop

Obrázek 23

Příprava ilustraci do textového dokumentu v programu Adobe InDesign

3.8 Tisk a vazba

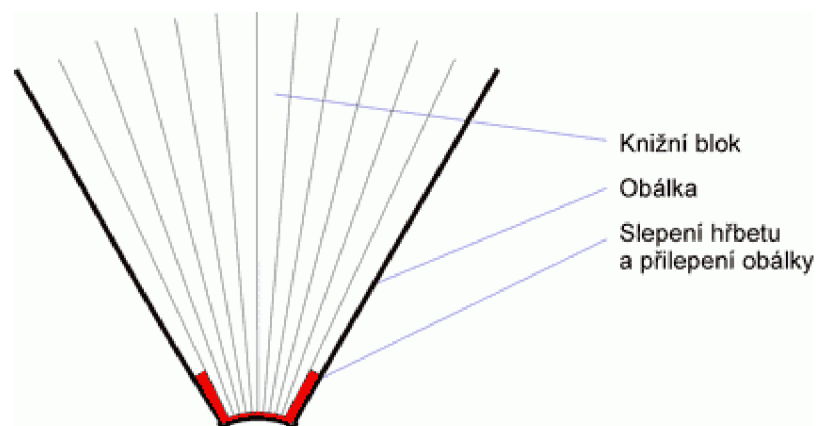
Poté, co byla kniha zkompletovaná, upravená a exportovaná do pdf souboru spolu s tiskařskými značkami jako je spadávka, což je přesah dokumentu určeného pro tisk, který zamezuje tomu, aby se u okraje objevil úzký proužek nepotištěné plochy, rozhodla jsem se, jak bude pokračovat její další cesta. Hlavně tedy poté, co jsem rozeslala poptávky do tiskáren a zjistila jsem, že ceny za tisk jsou velmi vysoké a tiskaři mají ve většině případů ve zvyku přijímat zakázky s minimálním počtem deseti výtisků, což jsem si v momentální situaci nemohla dovolit. Nakonec jsem se mimo velká města jako je Praha a Hradec Králové, zaměřila na lokální nabídky ve svém místě bydliště a kontaktovala jsem semilskou tiskárnu s názvem TISKÁRNA GLOS SEMILY, s.r.o, kde byli velice ochotní mi pomoci a poskytnout mi své služby za relativně nízkou cenu.

Jak na svém webu píše: „*První tiskárnu v Semilech založil r. 1888 Antonín Švejnar. Protože se mu však dobře nevedlo, prodal závod v roce 1900 Josefu Glosovi. Pod jeho vedením získala tiskárna brzy dobrou pověst. Původní budova tiskárny stávala v Semilech na Komenského náměstí. V roce 1909 se Josef Glos rozhodl postavit novou budovu tiskárny ve Špidlenově ulici. Josef Glos byl člověk činorodý a v následujících letech svou firmu neustále rozšiřoval a modernizoval. Po únoru 1948 byla tiskárna znárodněna a začleněna do podniku Východočeských tiskáren Pardubice. Po restituci byla v lednu roku 1992 založena nová společnost TISKÁRNA GLOS SEMILY, s.r.o. [...]*“⁹²

Před samotným tiskem jsme společně v tiskárně konzultovali výběr papíru, přičemž neměli příliš velkou nabídku, aby splnila moje očekávání, což se odrazilo např. na kvalitě přebalu, který je na můj vkus příliš lesklý a barva na něm příliš neulpívá. Úzký výběr byl zejména ve tvrdších papírech, kde jsem dostala nabídku ze dvou křídových papírů, lesklého a matného, kterým jsem se chtěla již ze začátku spíše vyhýbat. Vzhledem k situaci jsem ale toto riziko podstoupila a zvolila křídový papír matný s gramáží 300 g/m², tento papír se zpracoval na volný přebal s chlopněmi a stejně tak pro obal na měkkou vazbu knihy. Pro vnitřní obsah knihy jsme po konzultaci zvolili tvrdší papír s gramáží 170 g/m², který oproti obálce celkem splnil moje očekávání. Vazbu knihy vytvořili rovněž v tiskárně, čímž jsem si odpověděla na dříve položenou otázku, zda se bude jednat spíše o autorskou knihu či o jakousi podobu bibliofilie. V tomto případě bych upřednostnila výtisk knihy v menším nákladu, aby ji bylo možné alespoň sdílet s blízkým okolím,

⁹² Tiskárna Glos Semily [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: <https://www.glos.cz/about.html>

můžeme tedy vynechat pojmenování autorská kniha. Vazba byla provedena jako měkká vazba V2, zpracovaná jako volné listy za sebou jdoucí a ve hřbetu slepené lepidlem, vzhledem k tvrdosti papíru mi vazbu výjimečně zpevnili skobkami. Knihu si v budoucnu ještě plánuji vytisknout ve více výtiscích a vyzkoušet více vazeb, z čehož bych si také ráda vytvořila vazbu V4 vlastní prací.

Obrázek 24

Uplatněná vazba V2

3.9 Popis hotového díla

Po dokončené práci vznikla kniha, obsahující sbírku básní, doplněná o autorské ilustrace. Kniha nesoucí název *Nahá hláska lásky* obsahuje 38 básní doplněných 19 ilustracemi vytvořených technikou perokresby. Celou tuto obsahovou část jsem dále rozčlenila 3 tematickými bloky nazvané *lehkost*, *nadhled*, *svoboda*, kontrastně oddělené modrou barvou s bílým písmem, což barevně ladí se samotným přebalem knihy. Každá báseň nese své jméno a pro přehlednost jsem na konci knihy umístila jejich obsah. Kniha kromě obalu nese také volný přebal s chlopněmi, provedený v modré barvě s autorskou ilustrací upravenou do bílé barvy, přičemž kontrastuje s obalem knihy, který jsem vytvořila v opačných barvách se stejným grafickým provedením.

Název knihy *Nahá hláska lásky*, jsme po konzultaci se sestrou zvolily v průběhu tvorby a stejný název rovněž nese jedna z básní. Spojení těchto slov nejvíce vystihuje obsah sestřiných básní, a především poukazuje na to, že čtenář nahlíží do jakéhosi intimního světa člověka, který píše o svém duševním rozpoložení a odhaluje své vlastní myšlenky, které byly doposud skryté.

Závěr

Bakalářská práce *Tvorba knihy* představuje náhled do samotné tvorby knihy a její praktická část se věnuje grafickým zpracováním básní vybraného autora, vytvořením autorských ilustrací, a nakonec vytvořením knihy.

Teoretickou část bakalářské práce jsem koncipovala chronologicky od počátečního historického vývoje knihy od prvních začátků až po současnou situaci a v následujících kapitolách jsem se zaměřila na tvorbu knihy, tak, jak by se postupovalo při její výrobě. Kapitoly popisují počáteční redakční práce jako je výběr vhodného textu či pravopisné kontroly a dále také stručný popis typografie a sazby. Další kapitola je zaměřená na popis ilustrace poezie a rovněž obsahuje podkapitoly vybraných ilustrátorů, které jsem si vybrala jako svůj inspirační zdroj. Poslední kapitola se pak věnuje závěrečné práci při tvorbě knihy jako je tisk a druhy vazby.

Praktickou část jsem koncipovala podobným způsobem, kapitoly mých vlastních postupů při práci jsou tedy řazené chronologicky. Praktická část kromě popisu tvorby knihy obsahuje popis tématu knihy, důvod jeho volby, zmínku o autorce básní a vytyčené cíle práce. Dále jsem pak v samostatné kapitole zformulovala, z jakých inspiračních zdrojů jsem vycházela, a nakonec popsala celý postup mé práce. Postup práce započal stejně jako v teoretické části redakční prací, v tomto případě výběrem básní a jejich typografickou úpravou (výběrem písma) a sazbou v programu Adobe InDesign, se kterým jsem neměla předchozí zkušenosti a naučit se s ním bylo moji největší výzvou, stejně tak, naučit se ovládat Adobe Photoshop při úpravě zhotovených ilustrací, kterým byla věnována následující kapitola. Poslední kapitola je pak věnována konečné práci při tvorbě knihy, tisku a vazbě.

Mým hlavním cílem bylo zhotovit knihu a tím zhmotnit básně mé sestry v estetičtější podobě, přičemž jsem si tento cíl splnila a s výsledkem jsem velice spokojená. Při dalším tisku bych však zvolila tiskaře s širším výběrem papíru, v této oblasti byly moje představy jiné, ale vzhledem k tak malému nákladu je velice obtížné sehnat tiskaře, kde se ceny nebudou pohybovat tak vysoko a je ochotný vytisknout kvalitní knihu na specifickém papíře a v množství menším, než je např. deset výtisků. Pokud by se mi do budoucna podařilo sehnat více finančních prostředků, ráda bych si nechala knihu vytisknout i v takovém minimálním nákladu.

Veškeré nové zkušenosti v oblasti knižního prostředí mě velice nadchly a vnímám je jako velice cenné v mém vlastním výtvarném rozvoji. Stejně tak jsem ráda, že jsem mohla přispět smysluplným produktem, jak do rodinného prostředí, tak i veřejného.

Zdroje

Literární zdroje

- AMBROSE, Gavin a Paul HARRIS. Grafický design: formát. Brno: Computer Press, 2011. Základy designu. ISBN 978-80-251-2966-1.
- BAGIN, Anton, Jan LEBEDA, Jan MÁRA, Josef POLÁŠEK a Miroslav RAJMON. Apoštolé Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava. 2., dopl. vyd. Ilustroval Mikuláš KLIMČÁK. Praha: Česká katolická Charita, 1985.
- BOHATCOVÁ, Mirjam. *Česká kniha v proměnách staletí*. Praha: Panorama, 1990.
- ČERNÁ, Marie Ludmila. *Stručné dějiny knihtisku*. Praha: Šolc a Šimáček, 1948. Objevy dneška.
- HAMANOVÁ, Pavlína. *Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce 19. století*. Praha: Orbis, 1959. Lidová umělecká výroba a řemeslo.
- HORNÝ, Stanislav. *Praktická učebnice typografie a sazby*. [Průhonice]: Professional Publishing, 2018. ISBN 978-80-88260-27-1.
- HYBNER, Jan. Brožura: teorie knižní vazby pro studenty UMPRUM. 2. revidované a doplněné vydání. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021. Knihařem snadno a rychle (Vysoká škola uměleckoprůmyslová). ISBN 978-80-88308-38-6.
- KÁŇA, Pavel. Knihařství a knižní vazba II. 2. vyd. Brno: Knihař, 1998. ISBN 80-901924-6-7.
- KLÍMA, Josef. *Společnost a kultura starověké Mezopotámie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962.
- KNEIDL, Pravoslav. *Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven*. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6.
- KOBLIHA, František. *František Kobliha (1877-1962): výběr z životního díla*. Hradec Králové: Krajská galerie, 1973.
- KONSTANTINOVÁ, Helena. *Helena Konstantinová: [obrazy, kresby, grafika, ilustrace]*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-859-2.
- LOUKOTKA, Čestmír. *Vývoj písma*. I. vydání. Praha: Orbis, 1946. Knihovna Delta.

- OPPENHEIM, A. Leo. Starověká Mezopotámie: portrét zaniklé civilizace. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0749-0.
- PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-393-7.
- PEŠINA, Jaroslav. *Knížní vazba v minulosti*. Praha: Jan Štenc, 1939.
- POKORNÝ, Milan a Dana POKORNÁ. Redakční práce: jak připravit text k publikování. Praha: Grada, 2011. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3773-7.
- RŮT, Pavel, ed. *František Kobliha*. Ilustroval František KOBLIHA. V Řevnicích: Arbor vitae, 2019. ISBN 978-80-7467-141-8.
- SKÁLA, František, Světlana JELÍNKOVÁ a Luboš JELÍNEK. *František Skála: grafika: obrazový soupis 1974-2015*. Chrudim: Galerie ART Chrudim, 2015. ISBN 978-80-905740-1-4.
- SKÁLA, František. *František Skála*. [Řevnice]: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-7467-004-6.
- STAŇKOVÁ, Libuše, Lenka JANSKÁ a Jiří CÍSLER. Dějiny knižní kultury a grafického designu. [Praha]: Nakladatelství grafické školy, 2012. ISBN 978-80-86824-12-3.
- ŠERÝCH, Jaroslav. Jaroslav Šerých: záznamy úžasu = records of wonder. V Praze: České muzeum výtvarných umění, 2008. ISBN 978-80-7056-150-8.
- TOBOLKA, Zdeněk Václav. *Kniha: její vznik, vývoj a rozbor*. Praha: Orbis, 1949
- VÍCH, Zdeněk. *Vybrané kapitoly o umělecké ilustraci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-450-2.

Internetové zdroje

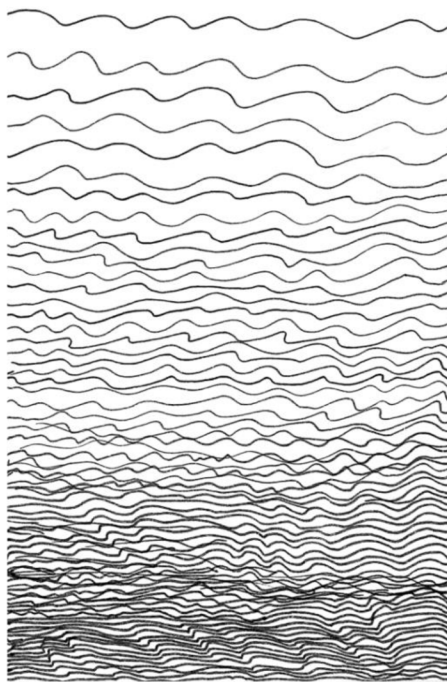
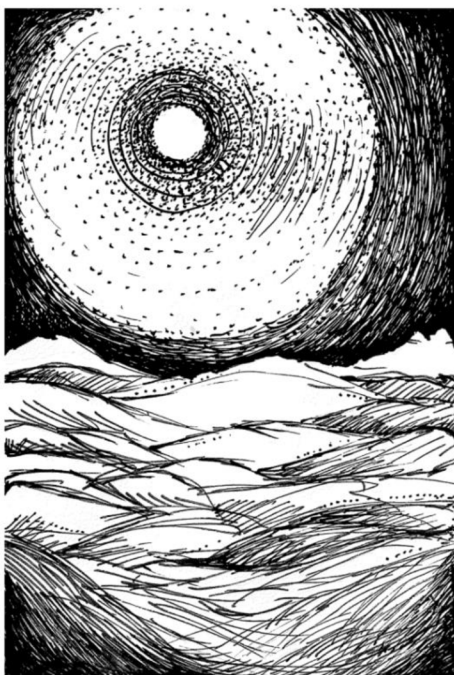
- dot-font: Being a Typographer | CreativePro Network. *CreativePro Network* [online]. Dostupné z: <https://creativepro.com/dot-font-being-a-typographer/>
- František Kobliha. [online]. [cit. 2022-12-25)]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Kobliha
- Tiskárna Glos Semily [online]. [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: <https://www.glos.cz/about.html>

Seznam obrázků

- **Obrázek č. 1,** <https://helenakonstantinova.cz/ilustrace/giono.html>
- **Obrázek č. 2,** <https://helenakonstantinova.cz/ilustrace/giono.html>
- **Obrázek č. 3,** <https://helenakonstantinova.cz/ilustrace/giono.html>
- **Obrázek č. 4,** <https://helenakonstantinova.cz/ilustrace/reynek.html>
- **Obrázek č. 5,** <https://helenakonstantinova.cz/ilustrace/deml.html>
- **Obrázek č. 6,** <https://helenakonstantinova.cz/ilustrace/durych.html>
- **Obrázek č. 7,** https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.R_29591
- **Obrázek č. 8,** <https://www.webumenia.sk/cs/dielo/CZE:4RG.G0616>
- **Obrázek č. 9,** <https://www.galerieart.cz/umelci/galerie/ceska-moderna-frantisek-kobliha/73/?kategorie=2698>
- **Obrázek č. 10,** https://65.pamatniknarodnihopisemnic-tvi.cz/dielo/CZE:PNP.IG_12886
- **Obrázek č. 11,** ŠERÝCH, Jaroslav. Jaroslav Šerých: záznamy úžasu = records of wonder. V Praze: České muzeum výtvarných umění, 2008. ISBN 978-80-7056-150-8. obrázek č. 38
- **Obrázek č. 12,** ŠERÝCH, Jaroslav. Jaroslav Šerých: záznamy úžasu = records of wonder. V Praze: České muzeum výtvarných umění, 2008. ISBN 978-80-7056-150-8. obrázek č.29
- **Obrázek č. 13,** ŠERÝCH, Jaroslav. Jaroslav Šerých: záznamy úžasu = records of wonder. V Praze: České muzeum výtvarných umění, 2008. ISBN 978-80-7056-150-8. obrázek č.22
- **Obrázek č. 14,** <https://www.galerieart.cz/umelci/galerie/frantisek-skala-hodina-mez-dnem-a-noci/47/?kategorie=3168>
- **Obrázek č. 15,** https://www.galerieart.cz/files/_temp/2017/04/files-obrazky-umelci-umelci-1329x630x630xc0000.jpg
- **Obrázek č. 16,** https://www.galerieart.cz/files/_temp/2017/04/files-obrazky-umelci-umelci-1347x630x630xc0000.jpg
- **Obrázek č. 17,** https://www.galerieart.cz/files/_temp/2017/04/files-obrazky-umelci-umelci-1333x630x630xc0000.jpg
- **Obrázek č. 18,** https://www.galerieart.cz/files/_temp/2017/04/files-obrazky-umelci-umelci-1346x630x630xc0000.jpg
- **Obrázek č. 19,** vlastní dokumentace

- **Obrázek č. 20**, <https://fontsgreek.com/fonts/Franklin-Gothic-Demi-Regular>
- **Obrázek č. 21**, <https://fontsgreek.com/fonts/Minion-Pro-Regular>
- **Obrázek č. 22** vlastní dokumentace
- **Obrázek č. 23** vlastní dokumentace
- **Obrázek č. 24** <https://www.printing.cz/clanky/jak-na-/mekke-a-polotuhe-vazby-1132cz?send>
- **Obrázek č. 25** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 26** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 27** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 28** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 29** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 30** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 31** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 32** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 33** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 34** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 35** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 36** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 37** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 38** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 39** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 40** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 41** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 42** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 43** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 44** vlastní ilustrace
- **Obrázek č. 45** vlastní fotodokumentace
- **Obrázek č. 46** vlastní fotodokumentace
- **Obrázek č. 47** vlastní fotodokumentace

Přílohy

Obrázek 29

Světlo, perokresba, 8×12 cm

Obrázek 30

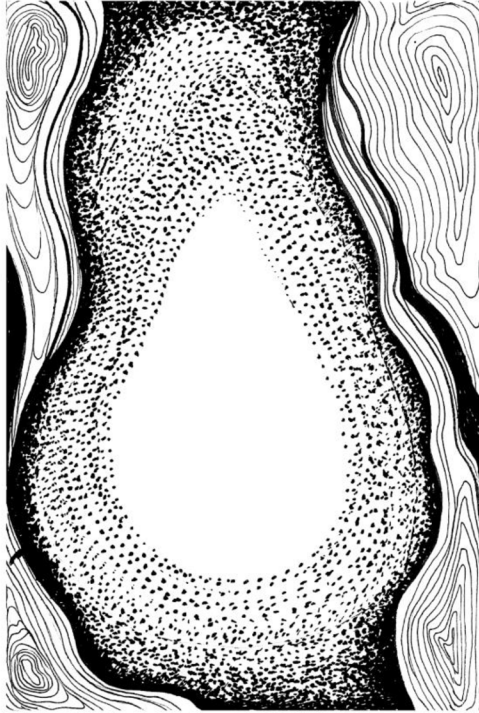
*Cestování nad hledem, perokresba,
8×12 cm*

Obrázek 31

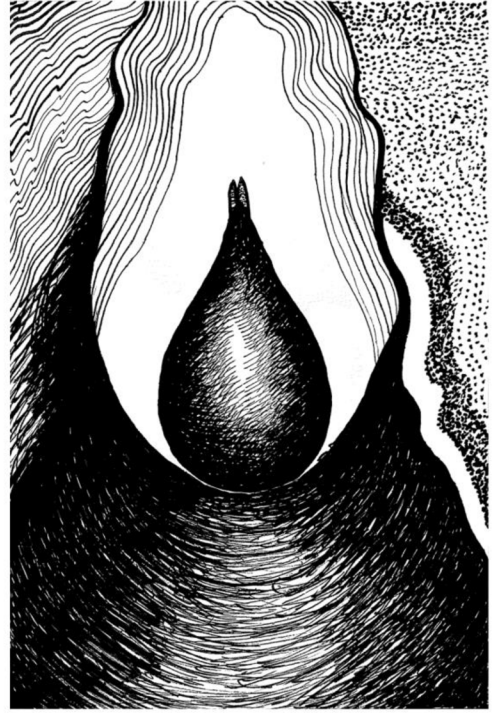
*Dvoji jedním, perokresba,
8×12 cm*

Obrázek 32

U moře, perokresba, 8×12 cm

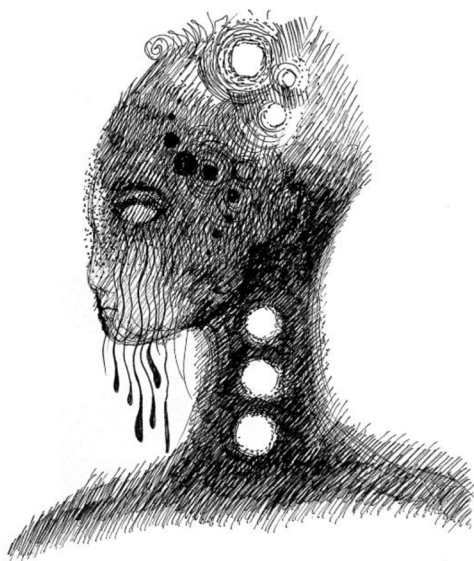
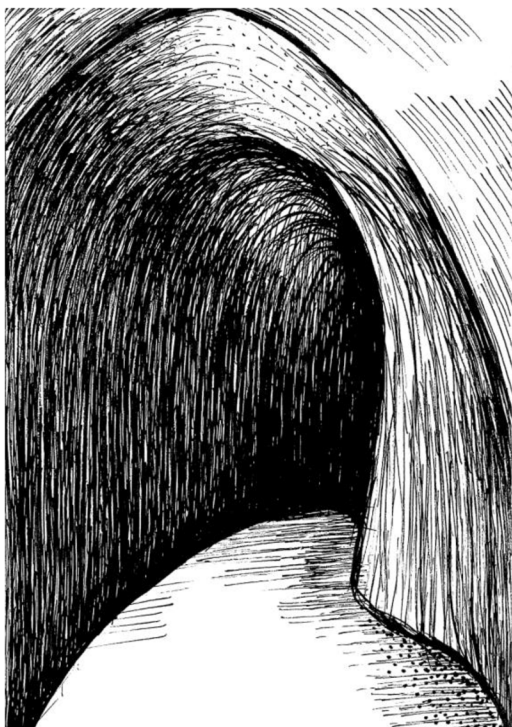

Obrázek 33
Oněmiš, perokresba, 8×12 cm
Obrázek 34
Naděje je, perokresba, 8×12 cm

Obrázek 35
Matka Země perokresba, 8×12 cm
Obrázek 36
Věčnost, perokresba, 8×12 cm

Obrázek 37

Za snem, perokresba, 8×12 cm

Obrázek 38

Slova, perokresba, 8×12 cm

Obrázek 39

Slunce, perokresba, 8×12 cm

Obrázek 40

Jedno, perokresba, 8×12 cm

Obrázek 41
Hlas podstaty, perokresba, 7×12

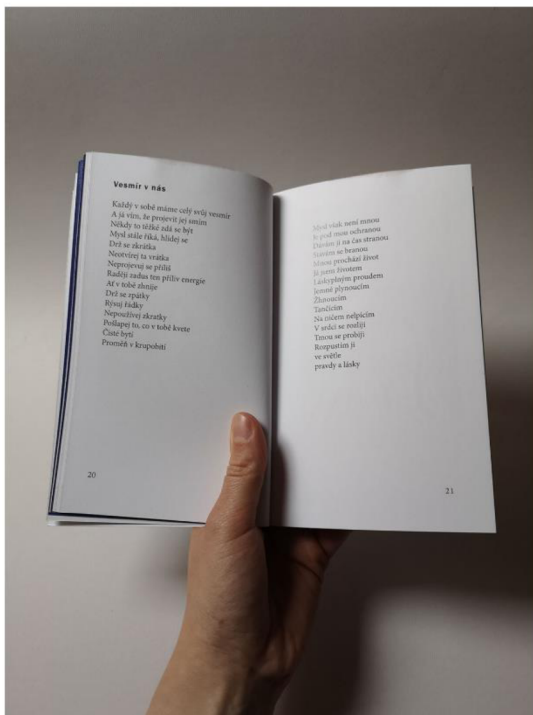
Obrázek 43
*Nahá hláska lásky, perokresba,
8×12 cm*

Obrázek 42
Sociální pnutí, perokresba, 8×12 cm

Obrázek 44
Důvěra, čas, perokresba, 8×12 cm

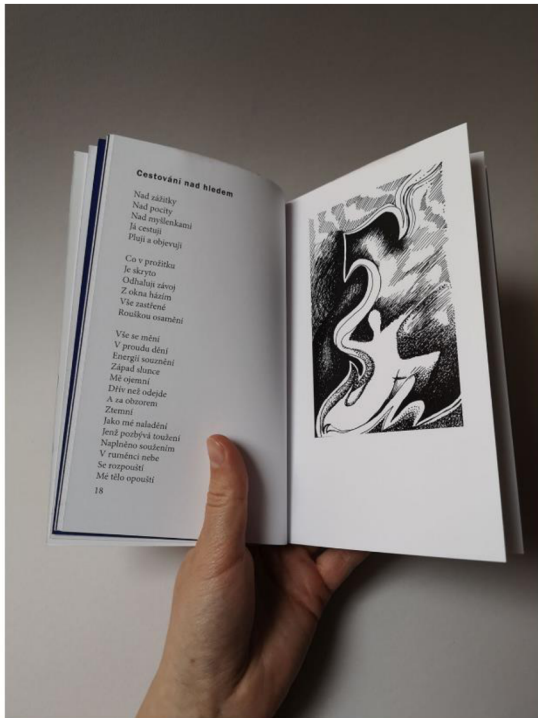

Obrázek 45

Hotová kniha, 120×185 mm

Obrázek 46
Hotová kniha, 120×185 mm

Obrázek 47
Hotová kniha, 120×185 mm